هەولێر

لەدێناوی گەشەوجوانی شاری هەولێر

ژمارە (٦ و ٧) | ١٩٩٣/٢/٢٨ | ٨ لاپەڕە | نرخی ٧٥٠ فلس

ئاگاداری و ئاوا ...

ڕۆژنامەی هەولێر

بۆئەوەی بابەتەکانی ڕۆژنامەکەمان بەرەو لێکۆلینەوەی زانستی بڕوات و لایەنی گەشەو سوێ بۆکێشەکانی شاری هەولێر بدۆزرێتەوە داواکارین پسپۆران لەبواری ، نەخشە کێشانو ڕێگەو هاتوچۆو شارستانیەتی و تەندروستی هاوکاریمان بکەن و ئاشکراشە هەمووشتێ بۆ گەشەی شاری هەولێر دەبیت ، چاوەروان دەبین .

بۆیەکەم جار کۆبونەوەی ئەنجومەنی شارەوانی هەولێر بەوەستان دەقیقەیەک لەسەر گیانی شەهیدانی بزاڤی رزگاریخوازی گەلی کوردستان دەستی بەئیشی ئاسایی خۆی کرد پیرۆزە ئەمهەنگاوە ، گەر بەردەوام یادی سەروەران بکرێتەوە ئەوا بەدلسۆزی کاروبارمان دەڕوات .

chalakmuhamad@gmail.com

شارەوانی دەبێ لە ئاستی سەرجەمی قوربانیەکان و مێژووی دێرین و پڕ سەروەری ئەم شارە بێت

نابێ شارەوانی ببێتە دەزگایەک بۆ بەدی هێنانی نیازی خەلکانێکی مشەخۆرو خۆپەرست

شارەوانی پایتەختی کوردستانی فیدرالی دەبێ لە ئاستی سەرجەم قوربانیەکانی گەلی کوردستانو مێژوی دێرین و پڕ سەروەری ئەم شارەبێت ، شاری هەولێر یەکێکە لەکۆنترین شارەکانی جیهان و هەندێ لەمێژو نوسان دەلێین کۆنترین شاری جیهانە، واتە شارەکەمان قوللایەکی مێژوویی لەشارستانیەتی مرۆڤایەتی هەیە ئەو راستیە جێگەی شانازی دانیشتوانی هەولێرەو لە هەمان کاتیشدا ئەرکێکی پیرۆزو گەورەیە لە ئەستۆی یەکەیەکەی دانیشتوانەکەی بۆ گەشەپێدان و پاراستنی پاکوخاوێنی و رێکوپێکیو جوانیەکەی هەیەو کۆلەکەیەکی پتەوو کاریگەری بەختەوەری و خۆش گوزەرانی دانیشتوانی ئێستاو دواروژە .

تادوێنێ تاپێش راپەرین تارمایی رەشی رژێمی فاشی دژ بەمرۆڤ ئاسۆی هەولێری تاریک کردبوو ، بەلام باهۆزی ئازادی و رزگاری بۆ هەتاهەتایە ئەو تارمایەی رەواندەوەو گەیاندیە سەرسەری دیکتاتۆری فاشی خوێن رێژو دارودەستەکەی ، ئێستا هەولێری پایتەختی کوردستانی ئەنفالکراو ، کیمیا بارانکراو و وێرانکراو ئاسۆیەکی گەش و رۆناکی هەیە .

دیارە رژێمێک کەپیشەی کوشتن و بڕینو قەلاچۆکردن بێت ، کەمترین بایەخ بەگوزەرانو رێکخستنی ژینگەی هاوچەرخانەی مرۆڤ نادات ، هەر لەبەرئەم هۆیە سەرەکیەش کەشارەکەمان دووچاری کۆمەلێک نارێکیو شێوانەن و تەنگو چەلەمەو کۆسپی جۆراوجۆر بووە.

ئەمرۆ هەولێری پایتەخت.مەلبەندی بریاری سیاسی گەلی کوردستانە ، ژینگەی نزیکەی ملیۆنێک مرۆڤە بارەگای پەرلەمانو ئەنجومەنی وەزیران و هەموو وەزارەتەکان و دەزگا کارگێڕەکانیەتی ، بۆیە ئەرکی شارەوانیەکەی زۆر گەورەو گران و پیرۆزە .

دەبێ بەزووترین کات خالەکانی هێزو لاوازیمان لە هەموو بوارەکاندا بەشێوەیەکی رونو زانستیانە دەست نیشان بکەین و بەرنامەی شیاوو واقیعییانەیان بۆ دابرێژین و پیادەیان بکەینو بەردەوام لەباری گۆران کاری پێویست دابین و تووشی بەستەلەکی بیرو کردەوە نەبین .

دەبێ دەست پێشخەریەکان (الویات) بەوردی دیاری بکەین و لەئاستی ویست و خواستی دانیشتوانی شارەکەمان بین بەگشتی و نابێ شارەوانی ببێتە دەزگایەک بۆ بەدیهێنانی نیازومەرامی خەلکانێکی مشەخۆرو خۆپەرست و دوور لەهەستی پاکی نیشتمان پەروەری .

ئەگەر تادوێنێ خەباتی سەرەکیمان بەچەکو لەناو شاخە سەرکەشەکانمان بووبێ ، دەبێ ئەمرۆ خەباتە سەرەکیەکەمان بکەین بەکاری بەرهەمهێنەرو دلسۆزانەو پالپشتی دامودەزگاکانی حکومەتە ساوایەکەمان بکەین و بۆ دۆست و دوژمنی نیشان بدەین کەئێمە گەلێکی زیندوو کاریگەرین و شیاوی ئەو ئازادییەین کەبەخوێنی گەشی دەیان هەزار شەهیدی کاروانی پیرۆزی خەباتی نەپچراوەمان هاتوتە دیو دەبێ هەمیشەو هەردەم و رۆژانە وەفاداری رێبازەکەمان بین .

راستە لەروی ئیمکانیاتی مادی و ئامێر کەموکوری زۆرمان هەیە بەلام ئیمکانیاتی مرۆیی کارامەو دلسۆزمان زۆرە کە ئەگەر بێت و بەشێوەیەکی دلسۆزانەو زانستیانە بخرێتە گەر دەبێتە مایەی گۆرانکاریەکی مەزن لەرووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە و کۆسپەکان یەک لەدوای یەک تەخت دەکاتو بەگورێکی بەتین و بەزووترین کات گەشە دەکەین لەهەموو بوارەکانی کارەکانماندا .

دەبێ بەزووترین کات سستی و ئیفلیجی و بەرەللایی و راوو رووت لەدامودەزگاکانی شارەوانیدا لەرەگو ریشەوە هەلکەنێنین کە بێگومان ئاکامی رژێمی داگیر کەرەو زۆر بەداخەوەو هێشتا زۆر بەشێوەیەکی ئاشکراو بەبێ ئابروانە لەزۆر بوارو دەزگاکانی شارەوانی چالاکانە لەگەردان .

ئێمە دلنیاین لەوەی کە بەدلسۆزیو لەخۆبوردوویی کارمەندانی دلسۆزی شارەوانیەکەمان و هاوکاریو پالپشتی لێپرساوانی دلسۆزو شۆرشگێری حکومەتو شارەکەمان و کۆمەلانی خەلکی بەوەفای دانیشتوانەکەی نەوەک هەر سەرکەوتووبین بەلکو هەمیشە لە کەشە پێکردنێکی خێراو بەردەوام بین .

ئێمە کەهەمیشە ئامادەبووین گیانمان لەپێناوی سەر بەرزی و ئازادی کوردستان و ئەمشارە هۆلاکۆشکێنە ببەخشین و بەشداری کاریگەرمان کردبێ لەئازادکردنیدا چ لەرۆژانی راپەرینە پیرۆزەکەی بەهاری ١٩٩١ و پێش تریش خوێنمان بۆی رشتووەو داستانی قارەمانیەتیو فیداکاریمان لەسەر شەقامو گۆرەپانەکانی تۆمارکردبێت و دژ بەداگیرکەران راوەستاوین ، لەم بوارەداو لەم شوێنەدا دانیشتوانی خۆشەویست و خۆراگری شارەکەمان دلنیا دەکەین و بەلێنی شەرەفی پێ دەدەین کە بەئەوپەری پاکیو دلسۆزیو لەخۆبوردوویی و بێ وچان داستانی کاری بەرهەمهێنەرو پرسوود تومار بکەین و لەئاستی خۆراگری و ویست و ئاواتە پیرۆزەکانیان بین و بتوانین ئەو ئەرکە قورس و پیرۆزە بەو پەری تواناوە ئەنجام بدەین و لەهیچ کێشەو گیروگرفتێک سل نەکەینەوە بۆئەوەی. شارەوانی هەولێری پایتەختی کوردستانی فیدرال جێگەی رەزامەندی و شیاوی دانیشتوانە خۆشەویستەکەی بێت و هاوکاری هەموو دلسۆزان مایەی سەرکەوتنمانە .

بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر
ئەندازیار : عبدالقهار عزیز علی

بانگەوازێک

لەشارەوانی پایتەختی کوردستانی فیدرال
بۆ دانیشتوانە خۆشەویستەکەی هەولێر

لەپێناوی پاک و خاوێنی و رێکوپێکی و پاراستنی ژینگەو تەندروستی و بەختەوەری و خۆشگوزەرانیتان، تکایەپەیرەوی ئەم خالانەی خوارەوە بکەن .

* پاک و خاوێنی شارەکەمان ئەرکی سەرشانی هەموومانە
* پاشماوەکان و زبل وپیسایی مالەوەتان بکەنە ناو کیسەو سەتل و تەنەکە .کە (کەبسەکان) ی شارەوانی دێن ئاگادار بن و هاوکاری کرێکارەکانی بکەن و لەبیرتان نەچێ(حاویە) کانی نزیک مال و دوکانەکانتان بۆ کۆکردنەوەی پیساییەو تکایە بە جوانی بەکاریان بهێنن .
* بەپاککردنەوەی شەقامو شۆستەکان و بەردەمی خانوو دوکانەکانتان یارمەتی شارەوانی دەدەن .
* پارێزگاری دارو پەرژینی باخچەکانی شار بکەن .
* مەرومالات بەخێوکردن لەناو شاردا، بەپێی یاسای شارەوانی قەدەغەیە .
* دەزگاکانی شارەوانی بۆ خزمەتی ئێوەیە بۆیە داواکارین ئێوە بەبەردەوامی هاوکاریمان بکەن .
* بەروودانی کەمتەرخەمێک و هەر سەرپێچیەک لە لایەن خەلکی و کارمەندانی شارەوانی پەیوەندی بە بەشەکانی شارەوانی بکەن یان بە تەلەفونی ژمارە (٢٣٤٤٦ و ٢٢٩٦٠) ئاگادارمان بکەن .

بەکۆشش و هاوکاری و یارمەتی هەموو لایەک شاری هەولێر جوان و قەشەنگ دەبێت.

بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر
ئەندازیار
عبدالقهار عەزیز عەلی

لەم ژمارەیەدا :

- فراوان کردن یان ئاسایی کردنەوەی نەخشەی بنچینەیی هەولێر ..
- هەولێرم وا دیوە ..
- بیرەمێردی مەزن ..
- داوایەکی سەرفکی خۆشناوان ..
- لاپەرەی سەربەست ..
- تەونکردن ..
- هەولێر لەگەشتەکەی مستەر ریچ ..
- یادێکی سولتانی مظفری هەولێری ..
- محمد عارفی هونەرمەند ..

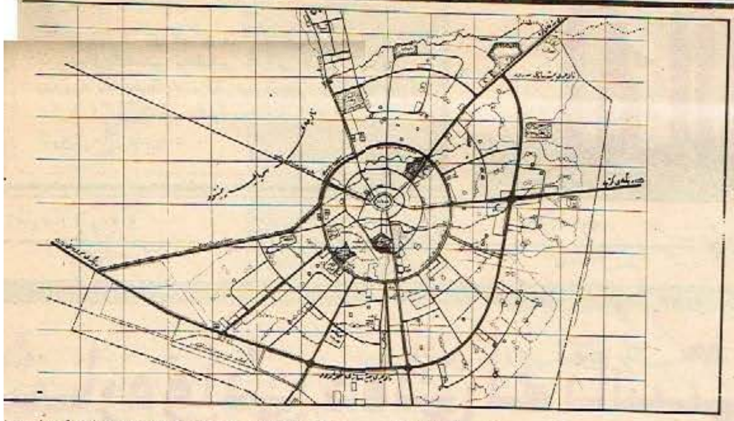

فراوان کردن یان ئاسایی کردنەوەی نەخشەی بنچینەیی هەولێر

هەولێر بەوە جیادەکرێتەوە کە دەکەوێتە ناوچەیەکی بەرز ونزمی تەریب بەناوچەی شاخاوی لەباکوری رۆژهەڵات و ناوچەیەکی دەشتایی لەخواروی رۆژئاوادا، لەقەڵاوە کە بەرزترین شوێنی شارە (٤١٤)م لەرووی دەریاوە بەر.. لەسەر هێڵی پانی ١٢ ٣٦ رۆژهەڵاتە ، ئەو جێو شوێنە کاری کردۆتە سەر ئابووری شارەکەو بارودۆخێکی گونجاو بنەمای نەشونماو گەشەکردنی بەتایبەت لەبواری ئاوەدان کردنەوە بۆ رەخساندووە بێ ئەوەی کۆسپ و بەربەستی تۆپۆگرافی بێتەپێش .

وڵاتە پێشکەوتووەکان و وڵاتانی جیهانی سێیەم لەنیوەی دووەمی ئەم سەدەیەوە کەوتنە زیاتر گرنگدان بەرێکخستنی تازەی شارەکان بۆ دەست بەسەراگرتنی گەشەکردنی ئاوەدانکاری خێراتیایاندا و ئاراستەکردنی بەشێوەیەکی لەبارتر هاوتا لەگەڵ زیادبوونی ژمارەی دانیشتوانی گۆڕانە ئابوری و کۆمەلایەتیەکان ، زیادبوونی ژمارەی ئۆتۆمبیل ، هۆکارە تەکنیکیە نوێیەکان لەمەیدانی بیناو ئاوەدانکردنەوە .. هتد .

هەولێر کەیەکێکە لەشارە دێرینەکانی جیهان بۆ رێکخستنی لەساڵی ١٩٧٦ نەخشەی بنچینەیی بۆ دانرا تاساڵی (٢٠٠٠) لەو نەخشەیە بەکارهێنانە جیاجیاکانی زەوی (Land Use) لەوانە نیشتەجێ و بازرگانی و پیشە سازی و سەوزایی و کارگێڕی و خزمەتگوزارییە گشتییەکان و شەقامەکان .. هتد و ئاراستەی چۆنیەتی گەشەکردنی ئەم شارەش لەو ماوەیەدا دیارکرابوو ، کەماوەی جێبەجێ کردن و بەئەنجام گەیاندنی ئەو پێشنیارانەیان وەک چەمکی ئینگلیزی بۆ ئەم مەسەلەیە (سیاسەتی پلانسازی) تایبەتی تیا روون کراوەتەوە کە لەئەستۆی شارەوانی هەولێر دایە بۆ ئەوەی ئەنجامی بدات .

باری نائاسایی کوردستان و کۆبونەوەی خەڵک لە مەڵبەندی شارەکان لە ئەنجامی ئەو بارودۆخە نالەبارەوە لەپەرەشتییە زیادبوونی خێرایی ژمارەی دانیشتوان ، گۆڕانی ئابووری و کۆمەلایەتی و رۆشنبیری و کارگێڕی .. ئەمانەو لەگەڵ نەمانی پارچە زەوی لەنەخشەی بنچینەیی (جگە لەچەند شوێنێک) کە بەکارهێنانی نیشتەجێ بێ بەناچاری راست کردنەوەی نەخشەی بنچینەیی کە بۆساڵی (٢٠٠٠) دانرابوو لەساڵی (١٩٩٠) پێویستی کرد بەڵام لەبنەرەتدا هۆی سەرەکی راست کردنەوەو فراوان کردنی نەخشەکە لەوساڵەدا دەرچوونی بڕیاری (٥٢٩) ی ساڵی (١٩٨٩) بوو بۆ دابین کردنی زیاتر لە (... ٣٠) پارچە زەوی خانوبەرە بۆدابەش کردنی بەسەر عەرەبەکانی دەرەوەی کوردستان و نیشتەجێ کردنیان لەکوردستان وەک بەشێک لەسیاسەتی بەعەرەب کردن و دروست کردنی کۆمەڵگا (مستوطنات)ی عەرەبی لە شارەکانی کوردستان ، بۆ ئەنجامدانی ئەم مەبەستەش بە

پەلە نوێنەرانی (بەرێوەبەرایەتی گشتی پلانسازی ئاوەدان کردنەوەی سەر بەوەزارەتی ناوخۆ) رەوانەی ئەمیندارێتی گشتی شارەوانی و هاوینەهەوارەکان (هەڵوەشاوە) کران و لەماوەی نزیکەی کات ژمێرێکدا پرۆژەی راست کردنەوەی نەخشەی بنچینەیی بەبێ لێکۆلینەوە کرا بۆشیەوەی لە وەزارەتی ناوبراو بکرێتە نەخشەیەکی تەواو کاری هونەری پێویستی لەسەر بکرێ لەکاتێکا دانانی نەخشەی بنچینەیی پرۆسەیەکی ئاسایی نییەو پێویست بەلێکۆلینەوەو خشتەو ئاماری رێکوپێکی باری ئابوری و کۆمەلایەتی و رۆشنبیری و کارگێڕی و ئاوەدانکردنەوەو ژمارەی دانیشتوان .... هتد دەکات وە هەڵبژاردنی ئەم نەخشەیە لەبنەرەتا هەڵبژاردنی داهاتوویەکی پێشکەوتوترو چاکترەو دەبێ پشت بەبەستێت بەپێوەرە تایبەتیەکانی نەخشەی بنچینەیی بۆبەدیهێنانی دەسکەوتەکانی نەخشەکە کەرەنگدانەوەی کەسایەتی شارو رێبازێکی راستی گەشەکردنی بێت ، لەو دەسکەوتانە توانای پارێزگاری کردن لەشوێنەوارە مێژوویییەکان و بیناکۆنەکان و شوێنی ستراتیژی بۆجوانی شارو یا لەبەرگرنگی مێژوویی یا لەبەر هەردوکیان ، بەمەش نەخشەی بنچینەیی رەنگ دانەوەی واقیعی شارو پێویستیەکانی جێبەجێ دەکات کە زۆرجار کۆسپ و تەگەرەش دێنێتەپێش کەوادەکات گۆڕانی پێویست بکرێت لەسەر نەخشەکە کەخزمەت بەبەرژەوەندی گشتی و زۆربەی خەڵک بکات .

ئێستا ئەوپرسیارە دێتەپێشەوە ئایا نەخشەی بنچینەیی هەولێر پێویست بەچاو خشاندنەوە دەکات ؟ وەدەبێ چ بکەین ؟

چاوخشاندنەوە بەنەخشەی بنچینەیی شارەکان و هەولێر یەکێکە لەوبابەتانەی لەکۆڕو باسی ئەندازیاران و تەکنیک کاران و هی تریش وەک یەک لەمەسەلە هەنووکەییەکانی ئەورۆی پلانسازی و ئاوەدانکردنەوە باسی لێوە دەکرێت و یەکێتی ئەندازیارانی کوردستان لەکۆنگرەی دامەزراندنیدا وەک راسپاردە لابردنی هەموو بڕیارو بارە نائاساییەکانی لەبواری پلانسازی و ئەندازەدا خستەروو وە حکومەتی هەرێمی کوردستانیش هەر لەسەرەتای دەست بەکارکردنیان بڕیاری چاوخشاندنەوە بەنەخشەی بنچینەیی شارو شارۆچکەکانی کوردستان و لابردنی هەموو کۆسپ و تەگەرە یەک لەرێگەی فراوان بوون و گەشەکردنیان دا دیسان جەندەدا پێشنیار لەلایەن خەڵکی دڵسۆزەوە پێشکەش بە بەشی پلانسازی و ئاوەدانکردنەوەی سەر بەوەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار کراو سەبارەت بەخستنە سەری ئۆردوی (معسکر) ی هەولێر کە لەنەخشەی بنچینەیی شارەکە دابراوە .

لەژێر رۆشنایی ئەم خاڵانەی خوارەوە ئاسایی کردنەوەو فراوانکردنی نەخشەی بنچینەیی هەولێر دەخەینەڕوو:

* زیادبوونی ژمارەی دانیشتوانی شار کە هۆکارێکی کۆمەلایەتی کاریگەرە کاردەکاتە سەر گۆڕانو بەردەوامی گەشەکردنی شارەکان لەهەموو جیهاندا، زیادبوونی ژمارەی دانیشتوان مانای زیادبوونی داواو پێویست بەخانوبەرەی نوێ و بازاری تازە ، کارگەو دەزگا خزمەتگوزاریەکان .

ئەم زیادەی دانیشتوان لەئەنجامی زیادەی سروشتیو کۆچ کردن لەدەرەوەی شار (لەلادێ‌و‌شارو شارۆچکەکان) بۆ ناو مەڵبەندی شارە سەرەکیەکان هاتووە هەولێریش لە ساڵی ١٩٧٧ ز (١٩٣ ٥٨٨) کەس بوو دوای (١٠) ساڵ واتە لەساڵی ١٩٨٧ بوەتە (... ٤٠٠) کەس و لەساڵی ١٩٩٠ نزیکەی (... ٥٦٤) کەس بووە .

* باری نائاسایی کوردستان و سیاسەتی داگیرکەران کە لەسەرەتاوە بەچۆلکردنی سەرسنورەکان لەدانیشتوان بە قولایی (٣٠) کم دەستی پێکرد لەدوایشدا کاولکردن و نە هێشتنی شوێنەواری دێ و شارۆچکەکانی کوردستان راکوێزانی بەزۆری خەڵک بەتایبەتی لەدوای ساڵی ١٩٨٧ ز راستەوخۆ کاری کردەسەر زیادبوونی ژمارەی دانیشتوان لە مەڵبەندی شارەکان وەسەرژمێری دانیشتوانی هەولێر لەساڵی ٩٧٧ و ١٩٨٧ باشترین بەلگەیە بۆ ئەمە .

* سنوردانان و رێگەدان بەکاری بیناکاری و ئاوەدانکردنەوە وەکیەک سیاسەتی داگیرکەران لەکوردستان لەپارێزگای هەولێر جگە لە(شەقلاوەو سەلاحەدین خەلیفان و خەبات) هەموو شاروشارۆچکەکانی تر داخراو (مغلق) بوون تەنانەت شارۆچکەی عینکاوە کەبەشێکە لەنەخشەی بنچینەیی هەولێر وەک گەرەکێک لەگەرەکەکانی هەولێرە سنوربەند کرابوو و ناوچەی ئۆردی لەهەولێر جیا کرابووەوە ئەم سیاسەتەی داگیرکەرانیش خەڵکی ناچاردەکرا بۆ مەبەستی نیشتەجێ بوون روو لەهەولێر بکەن .

* ناتەواوی و ناموێیی پێوەرە سەرەکیەکانی نەخشەی بنچینەیی شاری هەولێر لەکاتی بەراوردکردنی لەگەڵ پێوەرە جیهانییەکان ، بچوکی ناوچەی سەوزایی کە ٥٪ تێپەرناکات لەکاتێکا بەپێی پێوەرەکان دەبێ لە٢٠٪ کەمتر نەبێت ، کەورەیی ناوچەی پیشەسازی هەولێر کە لە١٥ زیاترە لەکاتێکدا بەپێی پێوەرەکان دەبێ لە ٥٪ زیات[ر] نەبێت دیسان نیشتەجێی ستونی.

کەبەپێی پێوەرەکان دەبێ ٤٠٪ زیاتربێت لەنەخشە[ی] بنچینەیی هەولێر نزیکەی (٤٪) دەبێت و ئەو ژمارە[یە] دوایی ئەو شوێنانەش دەگرێتەوە کەتەنها لەسەر نەخشـ[ـە] هەیەو تائێستا بینا نەکراوە ، هەولێر لەگوندێکی گەو[رە] دەکات کەشەقامەکانی قیرتاون و خانووەکانی لەکونکرێ[ت] و بلۆک ... هتد دروستکراوە ، بەتایبەتی لەودواییە ک[ە] ئاژەڵداریشی لێدەکرێت . نەخشەی بنچینەیی هەولێ[ر] لەسەر سەر وەستاوە لەکاتێکدا پێویست دەکات لە[...] قاچ بوەستێت .

* گۆڕانی باری ئابووری و کۆمەلایەتی و کارگێڕی ، گەش[ە] کردن و سەرهەڵدانی بازار کەپێویست دەکات ئەوبارودو[خە] نوێیە رەچاو بکرێت .

* دوای شەڕی کەنداو وراپەڕینی بەهار بەشێکی زۆر لە[...] چالاکییەکانی شارەوانی وەستاوە یاست بووە بەتایبەت[ی] لەبواری (دابەش کردنی زەوی بەسەر توێژەکانی کۆمە[ڵ] لەلایەکی ترەوە پارچە زەوی (جگە لەچەند شوێنێ[ک] نەماوە تا نەخشەی دابەشکردنی بۆدابنرێ لەگەڵ پێویس[تی] دابین کردنی پارچەزەوی بۆ دابەشکردنی بەسەر شەهی[د] ئەنفال و فەرمانبەران و ... هتد پێویست دەکات شوێن[ی] نوێ هەبێ بۆئەوەی بخرێتە سەر هەولێر بۆشەمەوەی ل[...] داهاتووا شارەوانی بەچالاکیەکانی هەڵسێت .

لەژێر رۆشنایی ئەوانەی سەرەوە نەخشەی بنچینەی[ی] هەولێر وەک کوردستان پێویستی بەئاسایی کردنەوەوە[...] ئۆردی خستنەسەر نەخشەکە هەیە بەڵام ئۆردی چ لێکە[...] و بەکارهێنانی زەوی لەوناوچەیە چ بێت ؟ لەداهات[وو]دا بۆ وەڵام دەدرێتەوە .

ئەندازیاری بیناسازی
فاتیح عەبدوللا عەباس
وەزارەتی شارەوانی

معاوني كەران

عەزیزی مەلای رەش

ساری کەر گیرانێ ، رەنگە نەزانن چ ساریکە ، ساری هەرای بەعسییان و هاتنی بەدوانە ، توورەکەکم پڕ ئالیک لەپشتەخۆم هەرداو چوومە شار . تووشی هەرکەسەک دەبوم:
- ئەری کاکە حەپسخانەی کەران لەکێیە ؟ مەعاوینی کەران کێیە .. ؟ لەباتی جوابی بداتەوە تا بەپشت دادەگەرا پێم شین دەبووە .
تا تووشی دوستێکی خۆم هاتم :
- وسو ملهندی نەبی .
- خودا عافووت کا ئۆمەر .
- ئەوە بەخوێت و بارەوە کێوە دەچی ؟
- دەچمە مەهاجەی کەرەکەم .
ئەوەندە پێکەنی لەزگ بوو میز بەخۆداکا :
- ئەوە بەراستیتە ! ؟
- برام قاتی بەردێنی سپی درۆیانیش ناکەم .
- حاشاکی جەنابت .
ئەو قسەیەم پێکەنینەکەی هێور کردەوە .
- باشە پێم نارێی کەرەکەت لەسەر چ گیرایە !؟
- لۆ .. چما نازانی ؟ .
- نەبەخودا .
- لەبێ خەبەران کەشکەک سەلاوات : پیاوە بێ دینو زۆردارە گەورەکەی حکومەت ، ئەوەی لەکووچەو کۆڕانووری و بانان ، ختوخۆڕا خەرک بێ سوال و جەواب دەگرێ ، ئەگەر نەشی کوژی بەقوربانی کوشتنی دەکاو ئەوجا لەخەپسخانەی دەپەستێ .
بەپێکەنینەوە :
- برام ئەو هەقایەتە دووروودرێژەی لوچییە ؟ دەسری بەدرەدین عەلی .
- هەزار رەحمەت لەبابت ، ئاخر بەخوشت دەزانی ئەمن لەچشتی ئەوها زەین کوڕم ، ئەوپیاوە ئەمری دایە هەر سوارکەرێک چشتی قاچاخ و مەعنی لێ بگیرێ ، چشتەکە دەبێتە ماڵی حکومەت و کەرەکەش دەگیرێ .
- ناکا ئەتۆ قاچاخت لێ گیرابی ؟ .
- کورە قاچاخی چی .. و .. تەرەماشی چی ؟. ناوەڵلا تەنیا سێ کیلو شەکرو نیو کیلو دەرمانم لۆماڕێ کری بوو ، لە چوونەوەدا بەکن مەخفەری ئێسکان دا چووم لەنکاورا دوسی پۆلیس و زەفتییەم لێ پەیدابوون :
- خارە ئەو چییە پێت ؟ .
- قیچەک شەکرو دەرمانە .
- ئەدی نازانی شەکرو دەرمان مەنعە ؟
- ئەگەر بمزانی بایە بەکنەگو دانەدەهاتم .
ئیدی تیم وەرهاتن ، هەرچەندی لەگەریانم گوت وریست بەلاش بوو . بەزۆرداریان بەزاندمو کەروشەکرو دەرمانەکەیان لەدەست راستاندمو ئەوجا دامیانە بەر پارەسوان . بەپرە پڕ خۆم لەچنکیان قوتار کرد .
ئاگام لێ بوو رەنگی زۆر پێ تێک چوو :
- تا ئامیری ئەوها لەشارەکەمان حوکم بکا ئەمە خاوەن کەری خۆمان نابین .
- زۆر راستە .
- ئەگەر لەوەتی دنیا دنیایە قەت بووە کەر بگیرێ !.
- نا .. وەڵلا لەعەمری خۆم ئەوە یەک .
- عەلامەتی ئاخری زەمانە .
- گوتنی.ناوی و خودا لۆمانی چاکا .
- ئامین .
بەهەردووکمان گەراین ، تاوێکەوتین : کەرێکی زۆر لەک[...] مەرکەزی قەزا بەسترابنەوەو هەرکە گەیشتمەوێ ک[...]
• بۆ لە ٧•

هەولێرم وادیوە

بەرگی یەکەمی یادویادگارو شوینەوارو سەربردەو مێژوی شاری دێرینی هەولێرە لەژێر ناونیشانی (هەولێرم وادیوە) ی ماموستا (مەولود بێخالی) یە ، لەساڵی ٩٩١ ابەچاپێکی جوان و بەرگێکی قەشەنگ و رازاوە بە (٢٢٧) لاپەنەرەی (٥ر٢٣ × ٥ر١٤) سم دەرچووە . لەم بەرگەدا سوودی لە (٨) سەرچاوە وەرگرتووە . دیارە لەبەر بەرەکەتی خەرمانەی ئەم بەرگە چاوەڕوانی چاپکردنی بەرگی دووەمی دەکەین .

بەچەند لاپەرە مێژووی کۆنی شاری هەولێری نوسیوەتەوە هەولێرو دێرەکانی مێژوو و گەرەکەکان و شوێنە گشتیەکانو قوتابخانەو کتێبخانەکان و سەرتاش و لبادکەرو دارتاش و گورانیبێژو بەزازو کوتاڵ فروش و زانایانی ئاینیو نەریتە کۆمەلایەتیەکانی ناو شاری کوکردیتەوە .

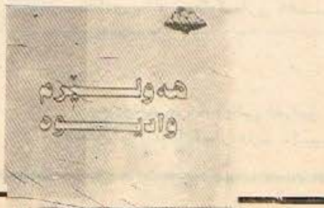

٢٧ وێنەی فۆتۆگرافی نایابی دیمەنەکانی شارو (٥٢ وێنەی ناودارانی شاریشی بلاوکردیتەوە . ئەمەش بەزەوقی سەلیقەی ناسک و پشی درێژی نوسەر دەگەینێ . ه[...] وێنەیەک لەماڵێک و لەئەلبۆمێک هەتا وێنەی ل[...] بەلگەنامەی رەسمیش وەرگرتووەو وێنەی لەسەر گرتیتەو[...]

ئەم ئەرکەی نوسەر زۆر لایەن دەگەینێ . توانیویەت[ی] زۆر ناوداری شار لەبیرچون رزگار بکاتو، پەیوەندی جارا[نی] و ئێستا بەیەکەوە ببەستێتەوەو ئاکاری بەرزی کۆمەلایەتی[...] کشتوکاڵی و دەست رەنگینی و خویندەواری و ئایین[...] شارەکە دیار بکات .

من وای بۆدەچم ئەوە هزروتاقەتی چەند کەسێک یا[ن] کۆمەلەیەکی دەویست ، بەڵام نوسەر بەتەنیا ئەوەی کردو[ە] ئەوەش جێگای ئافەرین و شانازییە .

بۆنموونە کەناوی (١١) بازرگانی شاری نووسیوە وات[ە] هەولێر بازارێکی بەبەهاو گەرمی هەبووە . (٢٨) سەرتا[...] جارانی بەبیر هەولێریان هێناوەتەوە ، یان (١٠) خان[...] ژماردووە ، یان ناوی (٢٣) بەرگدرووی شاری ژماردو[ە] هەموو سەرژمێرو تومارەکانی فەرهەنگێکی کۆمەلایەت[ی] شارستانیەتی ئەنجامداوە .

ئەگەر بەووردی بەبابەت و وێنەوناوو، سەربردەکان سە[...] بکرێت ئەم ئەرکەی نوسەر کارێکی مەزنەو دلنیاشی[...] بەرگی دووەمی زۆری ترمان بۆ تۆمار دەکاتو چاوەڕوانی[...]

* گۆڤەند

داوایەکی سەرۆکی خۆشناوان

● خ . هورمزیار ●

نامەیەکی بێ بەروار، بەنووسینی کوردی و ئیملای جاران و زمانێکی رەوان و دەستنووسێکی جوان ، ئاراستەی سەرۆک وەزیران کراوەو وێنەی دراوەتە (مبعوسەکان) و - رۆژنامەی (ژیان) ی پیرەمێردو رۆژنامەی (بانگی کوردستان) ی حاجی مستەفای پاشای یامولکی . نامەکەش داوای سەرۆکی خۆشناوانە ، والیرە وێنەکەی بلاوکراوەتەوە چەندساڵ بەر لەئێستا دا وایە ئەسلیەکەم لەدەزگایەک - چەنگ کەوت . بەرەنگی مۆر لەکاغەزێکی نایابی بێگانە نوسرابوو .

ماموستا حەمەسالح فەرهادی لەکتێبی ، چەند لایەنێکی رۆژنامەنوسی کوردی چاپی ١٩٨٨ نووسیویەتی : رۆژنامەی ژیان ژمارەی یەکەمی لە ٢١ی کانوونی دووەمی ١٩٢٦ - دەرچووەو دوا ژمارەشی لە ١٠ی ئاداری ١٩٣٨ بووە.

رۆژنامەی بانگی کوردستانیش ژمارەی یەکەمی لە٢ ی ئابی ١٩٢٢ دەرچووەو دوا ژمارەشی لە ٢٧ی تشرینی یەکەمی ١٩٢٢ دەرچووە ، دیسان هەندێ ژمارەی لەساڵی ١٩٢٦ لەبەغدا دەرچووە .

بەپێی ساڵی دەرچوونی ئەم دوو رۆژنامەیەی کەسەرۆک عەشیرەتی خۆشناوان وێنەی داواکەی ئاراستە کردون دەبێ بەرواری داوایەکەی ساڵی ١٩٢٦ بووبێت ، چونکە (ژیان) لەم ساڵەدا دەرچووەو (بانگی کوردستان) یش ژمارە دواییەکانی لەبەغدا لەساڵی ١٩٢٦ بووە .

پاش بەسەرکردنەوەی ژمارەکانی رۆژنامەی (بانگی کوردستان) کە ماموستا جەمال خەزنەدار کۆی کردینەوە و لەساڵی ١٩٧٤ لەبەغدا چاپی کردونەتەوە دەقی داواکەی تێدا بلاونەکراوەتەوە ، جا نازانم لەژمارەکانی رۆژنامەی (ژیان) بلاوکراونەتەوە ؟

لەداوایەکە واهاتووە ، داوای حوکمداریەکی مەحەلی دەکەن و ئارەزوو دەکەن حوکمی کوردستان لەژێر دەسەلاتی کورد خۆی بێت و داوا دەکەن بۆ پەرەپێدانی خوێندنی کوردی پەیمانگای پێگەیاندنی ماموستایان لەکوردستان بکرێتەوەو دائیرەی معاریفی تایبەتیان هەبێت . هەروەها بودجەی سەربەخۆشیان بۆ دامەزراندنی سوپای کوردی دەوێت و بۆ خۆژیاندن و ئابووری سەربەخۆش پێشنیار دەکەن هێڵی شەمەندەفەر بگاتە ناوچەکانی کانزای بەنرخی سروشتی لێیەو هاتوچوو گەیاندن ئاسان بکات .

ئەگەر لەروێکی سیاسی تەماشای داواکە بکەین نیمچە سەربەخۆییان ویستووە چونکە هیوای دامەزراندنی سوپای تایبەت بەناوچەکە زۆرشتی دەگەیێنێ .

والەخوارەوە دەقی داوایەکەیان بەرێنوسی ئیمرۆ دەنووسینەوە .

٩٠٠

بو حضوری رئیس الوزراء .

قوپیە :
بو : مبعوثان
بو : غەزەتەی ژیان
بو: غەزەتەی بانگی کوردستان

لەسەر نطقی ئیوە لە (مجلس الامە) دا بو تاءسیس ئیدارەی محلی کوردستان ، دوو مانگ رابورد هەتا ئیستا چی نتیجەیەکی فعلی و مثبت تحسن دیارنەکرا. ئیمە تاءمین ئەم مقصرە ، هەر بەم صورەتە لەژیرەوە نوسراوە ممکینی دەبینین . کوردستانی عیراق ، بدون تفریق بصلاحیەت واسعە تابع بەمەرکەزیک بیست و لەبەطرف مفتشیکی عمومی ئیدارە بکریت .

معارف : راءسا مربوط بەوەزارەت بەدرەجەی صلاحیەت مدیر معارف عام لەطرف مدیریکی معرف کورد ئیدارە بکریت ، و مدارس اولی تزیید تدریجا صنوفی ثانوی لە مراکز لازمە تاسیس و بو گەیاندنی معلمات. دارالمعلمین ریک لەکوردستان گشاد بکریتەوە .

بەنیسبەت نفوس و موقع استفادە لەبودجەی عمومی بو کوردستان تاءمین بکریت بو استفادە لە منابع طبیعی کوردستان بەسرعت ممکینە خط شەمەندەفەر تمدیدو بازاران کوردستان بە (شوسە) بەیەکتری ربط بکریت .

لەبەر ئەوەی کە کورد لەشەرەفی مدافعەی وەتەن محروم نەبن لەداخیل ئوردی عیراق تابووریکی کوردی تشکیل بکریت و لەبەر ئەمە کەکورد بنە عنصریکی مفید بوصیات عیراق رجا دەکەین بەبی تردد ئەم مطالبە فعلا اجرا بکریت .

رئیسی هەموو خوشناوان

برای ئازیزو لێکولەرەوەی وردبین و پشودرێژ ، کاک (کەماڵ رەئوف) فۆتۆیەکی ژمارەیەکی رۆژنامەی هەتاوی ساڵی ١٩٤٨ ، کەنیشتمانپەروەری کورد (ئەمین رەواندزی) لەشاری هەولێر دەری کردووە بۆمی نارد ..

شایانی باسە ، کاتی خۆی ماموستا کەماڵ رەئوف لە بیرەوەری رۆژنامەنووسیی کوردیدا پێش چەند ساڵێک لەمەڕ دۆزینەوەو ناوەرۆکی ئەم رۆژنامەیە - کەتائێستا تەنیا یەک ژمارەی دۆزراوەتەوە - باسێکی زۆر بەنرخی پێشکەش کرد ..!!

ئەوەی راستی بێ کاری دۆزینەوەکەو باسەکە، لەرەوتی ژیانی رۆژنامەنووسیی کوردیدا بەگشتی و شاری هەولێر بەتایبەتی بەهەنگاوێکی چاک دەژمێردرێ و مایەی سوپاس و ئافەرینە..

● مومتاز حەیدەری ●

لەبیرەوەریکی بشاراوە لە گیانی کوردانەی کۆمەڵایەتی شارێکی هەولێر..!

پیرەمێردی مەزن :

متەت پیاوەتی شاری هەولێر لەبیر ناکەم!

جالەم ژمارەیەدا، نووسینێکی گرنگ و بەگیانێکی دڵسۆزانە لەلایەن پیرەمێردی هەرگیز نەمر نووسراوەتەوە، مرۆ هەر چەند ئەمنوسینە دەوردەکاتەوە رەسەنایەتیو مەزنی پیرە مێردی نەمر ، زیاتر زیندووترو گەورەتر دەبێ ، هەرچەند من بەش بەحالی خۆم رێگا بەخۆم نادەم باسی گەورەیی و مەزنی پیرەمێردی نەمر بکەم، چونکە ئەو لەریزی پێشەوەی گەورە پیاوانی بەهەشتە نەمرەکەی کوردانە..!!

شایانی ووتنە ، پێش ئەوەی ئەو فۆتۆیەی رۆژنامەی هەتاو بەدەستم بگات ، برای خۆشەویستم کاک شێرزاد هەینی داوای کرد شتێک بۆ رۆژنامەی هەولێری شارەوانی بنووسم ، من کاتێک خەریکی شتێکی دیکەبووم ، بەلام کە ئەم دیارییە بەنرخەم بەدەست گەیشت ، گورج خوێندمەوە، ئەم نووسینە بەنرخەی پیرەمێرد زۆر هەستمی جوولاندەوە، ئێمە بەشانازییەوە پێشکەش بەخوێنەرانی رۆژنامەی هەولێر دەکەین .. کە شارەوانی هەولێر لەژێر سیبەری پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان ئازاد دەری دەکات هیوادەخوازم ، لەم قۆناغەدا، رۆژنامەی هەولێر نیشانەی ئەو گیانە کوردانەو شارستانییەتییە بێت کە پیرەمێردی نەمر لەنووسینەکەی خۆی باسی دەکات ..!!

هەرچەند شارەوانی هەولێر لەم رۆژگارەی دژواری کوردستانی ئابلوقەدراو ، بەدەیان کێشەو گیروگرفتی لە مێژینەو تازەی هەیە ، لەگەڵ ئەوەشدا چەند پشت ئەستور بێ لابەخزمەت کردنی کۆمەلانی خەلکی شار ، ئەوەندە زۆرترو چاکتر پەیامی پیرۆزی شارستانییەتیی خۆدی شارەوانی جێ بەجێ دەکات و رۆژنامەی هەولێریش هەلگری ئالای ئەم شارستانییەتە دەبێت .. دەبا هەموو لایێک بە گیانێکی کوردانەو خۆنەویست لەپێناو ئەم پەیامە پیرۆزە دەست بەکاربین ..!!

ئەمەش دەقی وتارەکەی پیرەمێردی نەمرە کە بەرێنووسی نوێی کوردی و لەگەڵ دەقەکەی رۆژنامەی هەتاوی ساڵی ١٩٤٨ ی هەولێرە :-

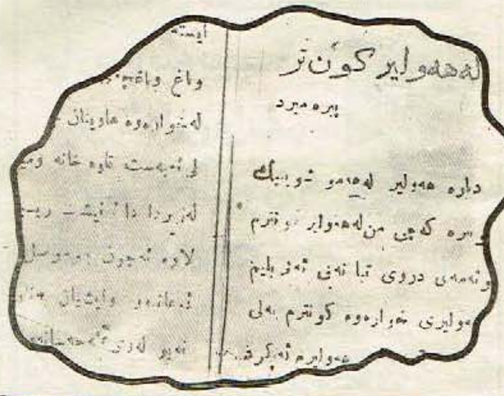

لەهەولێر کۆن تر

پیرەمێرد

دیارە هەولێر لەهەموو شوێنێک کۆنترە ، کەچی من لە هەولێر کۆنترم بۆئەمەی درۆی تیا نەبێ ئەبێ بلێم لە هەولێری خوارەوە کۆنترم بەلێ کاتێ من ئاموشۆی هەولێرم ئەکرد تەنها هەولێری ناو قەلاو ئەم هەولێری ئێستە کە سەراوقشلەوبازارو نادیو باغو باغچەی تیایە شار نەبو (لێرەدا وشەکە چاک چاپ نەکراوە بەلام من وای تێگەیشتم تەنها لەخوارەوە هاوینان چەند کەپرێکمان لێ ئەبەست قاوەخانەو مێوەفرۆشی لەژێردا دائەنیشت رێبوار کەلەملاوە ئەچون بۆموسل یا لەولاوە ئەهاتنەوە ، وە ئێشیان بەناو شارو قەلا ئەبو لەوێ ئەحەسانەوە لەم دواییەدا کە ئێمە کەوتینە بەر ولایەتی موسل و ئەچوین بۆ ولایەت قۆناغم هەولێر بوو شەو لەوێ ئەماینەوە ، وە بە شەوانیش ئاشوبێکمان خستە ناو پیاوە پیاوەکانی (واتە: رجل الرجال - م.ح) ئەبومە مێوانی مرحوم(مەلا ئەفەندی) وشەی پاش مەلا ئەفەندیم پێ نەخوێنرایەوە- م . ح) .. ئەوانی تر عام چەشمی بەوە لایان گران بو کە بۆچ لەماڵی ئەوان دانە بەزیوین .. جارێکیان بەئیشێکی زۆر موهیم لە خدمت شێخ مصطفای نەقیبدا (وابزانم مەبەستی نەقشبەندیە م.ح) ئەچووین بۆ موسل بەردەوام مێوانی مەلا ئەفەندی ئەبوین مەلا ئەورەحمانێ دوغرەمەچی بەزۆر شەوو رۆژیکی گل داینەوە تامێواندارى کردین زۆریش بووین .. های لەو کەلە پیاوانە کە لەهەولێرمدا ئەدین و ئەوەتی ئێمەو هەولێر یەکترمان ناسیوە هەمیشە بەپیاوەتی و مێوانداری ئەوان زیادیان بەسەر ئێمەوە بووەو سەرەوەیمان بونە لە یەکێتیو تێکدانی (مەبەستی کێشەو گیروگرفتە - م.ح) حکومەتیشدا پشتیان بەرنەداوین مندالەکانی مەکتەبمان بەسەفرە چوو بونە کەرکوک لەوێ شەریان بوو بوو کورە گەلی هەولێر لەسەریان کردنەوە .. هەولێر کۆن ئەبێ پیرەمێرد کۆن ئەبی جا کە کۆن نابی .

لەبیرمە ساڵێک کە ئەحمەد بەگی ئێمە لەوێ موتەسەریف بو سەراپا هەرچی مەئمور هەیە تادەگاتە مەئموری غاباتی کە هادی ئێمە بوو تەنانەت قۆلچیەکەشی لەئێمە بوو نەیان گوت ناتمان ئەفرینن ، ئیمە بویتایسمە وا بە غەزەتەکەیان تا ماوم پیاوەتیان لەیاد ناکەم .

جل و بەرگی کوردی
دوای جەنگی جیهانی یەکەم لە هەولێر

پیاوو گەنجی ئەوکاتە جەمەدانی یان چیت وەیا هەوریان لەسەر دەئالاندو کلاویش لبادبوو . کراس بە ئەنگوچک بوو هەندێ جار ئەنگوچکەکانیان لەباسکیان دەئالاندو هەندێ جاریش دەیانهاویشتە سەرشانیان کورتەک ئەوکاتە بەلۆکەبوو کە پێیان دەگوت کورتەکی بەشاقەل کەهەتا سەرچۆکیان دەهاتەخوارێ . وەزۆربەی خەلکەکەش لەپیاوان دەرپێی سپیان لەبەردەکردو ئەوانەی هەشیان بوایە ئەوا شەروالیی کیان بەسەردا لەبەردەکرد. وەکلاشیان لەپێ دەکرد وەیا پێلاوی چوارقۆپچە کەئەویش جۆرەپێلاوێک بوو . بەلام پشتێن چەندەگەورەو قەفی زیاتر تێ بئالاندبایە پەسەند تربوو ، تادەگەیشتە سەر سنگی.، دولێن هەندێ کەس کەخەنجەری لەبەر پشتێنەکەی دەنا لەپشتەوە دەسکی دیار بوو .

خالد سلیمان سمایل

لاپەرەی سەربەست

بەقەڵەمی فەرمانبەرانی شارەوانی هەولێر ...

هەواڵی قەڵات

مام یونس

ئەندازیار هورمز لەساڵی ١٩٦٠ توانی تونێلێکی پتەو لەقەڵاتەوە شۆڕکاتەوە ، ئەم تونێلە بەدیواری کەرپووچ و کۆنکریت و شیش و ئاسن تەواوبکات ، ماوەیەکی زۆرە ئاوەڕۆی قەڵات دێنێتە خوارێ ، بەڵام کە دەگیرێت زۆر زیان بەبەدەنی قەڵات دەگەیەنێ و هەروەها کەباران دەبارێت هەرجارێ نزیکەی دە قەڵات قوروڵیتە لەبەدەنی قەڵات دەکاتەوەو بەرەبەرە دەیخوات ، گەرچی زیانی زۆری پێ دەگەیەنێ و بەرەو مەترسی دەبات ، جادەکانی پێش دادگاو سینەمای سیروان زۆرپیس دەکات ... بۆیە وا دەنگی قەڵات دێت و هاوار دەکات شارەوانی ... ئەندازیارەکان وەک چۆن (هرمز) خەمێکی زۆری لەقەڵات خوارد ئەویش چارەسەرێک بۆ داشۆرینی قەڵا بخۆن، قەڵات سەربەرزی و مێژوو خۆراگری هەولێرو کوردستانە .

خولی فێرکردنی زاراوەکانی کارگێڕی بەزمانی کوردی ...

لەرۆژی ١٩٩٣/١/٢ وەزارەتی رۆشنبیری هەرێمی کوردستان خولێکی فێرکردنی زاراوەکانی کارگێڕی بۆ فەرمانبەرانی شاری هەولێر سازکرد ، بەراستی وەزارەت جێی رێزلێنان و سوپاسە بۆئەو دەستپێشخەرییەی کەکردی. لەبەرئەوەی ئەمجۆرە خولانە زۆر پێویست و بەجێن لەبارو دۆخی ئەمرۆی کوردستان ، بۆ هاندان و گەشەپێدانی فەرمانگەکان و بشبۆکردنی بیانووی هەندێ فەرمانبەرانو لێپرسراوانو بۆ راپەڕاندن و جێبەجێکردنی کاروبارو نووسراوەکانیان بەزمانی کوردی پاراو ، دەتوانین خولەکە بەهەنگاوێکی باش دابنێین لەم بوارەداو بیبێتە هاندەر بۆ سازدانی خولی بەرفراوانترو بەسوودتر .

بەشداربووەکان هەندێ سوودیان لەخولەکە وەرگرت سەرەرای ئەوەی کەموکوریەکی زۆری هەبوو، هیوادارین لە داهاتوودا رەچاوبکرێت لەکاتی کردنەوەی ئەمجۆرە خولانەو دەتوانین چۆنەتی و کەموکوری خولەکە لەم خاڵانەی خوارەوە دیاربکەین و مەبەستیشمان تەنها خزمەتکردنی راستییە .

١- شوێنی دانیشتنی بەشداربووەکان هۆڵێکی زۆر بچوک بوو بەوەی فەرمانبەرەکان لەپێوە دەوەستان بۆماوەی دو سەعات ئەم بارە چارەسەر نەکرا تا خولەکە تەواوبوو.

٢- ئەو ماموستایانەی دەرسیان دەوتەوە سەرەرای ئەوەی شەهیب و رۆشنبیری ناسراوبوون ، بەڵام دەرس و بابەتی دیاری کراویان ئامادە نەکردبوو ، بەڵکو یەکێ لە ماموستاکان تاوەکو رۆژی کۆتایی خولەکە تەنها وشەکانی بۆمان دەخوێندەوە کە لەمەلزەمەکە چاپ کرابوو، پێویست بوو هەندێ لەو فەرمانبەرانەی شارەزاییان لەزمانی کوردیدا هەیە بەشداری بکەن لەدەرس ووتنەوە بەهاوکاری لەگەڵ ئەمیان .

٣- بەشداربووەکان بەهێزی ئارەزووی خۆیان دەوامیان دەکرد هەندێجار ژمارەیان زۆر دەبوو هەندێ جاریش زۆر کەم دەبونەوە لەبەرئەوەی ناوووسینو چاودێری نەبوو بەڵکو هەندێجار لێپرسراوی خولەکەش ئامادە نەدەبوو .

٤) زۆربەی بەشداربووەکان مەلزەمەی ووشەکانیان بەر نەکەوت لەبەرئەوەی ژمارەیەکی زۆرکەمیان چاپ کردبوو.

٥)دەبوایە هەموو وەزارەت و فەرمانگەکان بەشداری خولەکەیان بکردبایەو ئەنجومەنی وەزیران پێویستی کردنا لەسەریان بۆ ناردنی فەرمانبەران بۆبەشداری کردن .

٦) وای بەچاک دەزانم ئەمجۆرە خولانە بخرێتە ئەستۆی کۆلیجی ئەدەبیاتی زانکۆی صلاح‌الدین لەبەرئەوەی خاوەن ئەزموون و ماموستای شارەزاو لێهاتوویان هەیە لەمجۆرە بوارانەدا .

موئەیەد هەموەندی

بەڵێ ..!

ئەندامانی ئەنجومەنی شارەوانی هەموو شارێک بەپێی یاسای شارەوانی دەبێ بەهەڵبژاردنی ئازاد بێت و نوێنەری راستەقینەی گەرەکەکانی شاربن . نوێنەری گەرەکی باداوەو خەبات و ئاشتی و کوردستان و گەرەکەکانی تری شاریان لەگەڵ بێت .

جاران نوێنەری داشیرەکان و (٢-٣) ئەندامی بێلایەنیان لەگەڵ بوو و ئەوانیش بەفەرمانی تایبەتی تەعین دەکران زۆرجاریش وا رێک دەکەوت زۆربەی ئەندامانی ئەنجومەن خەڵکی یەک گەرەک و مەڵبەند دەبوون .

ئاشکرایە ئەگەر هاوولاتیان نوێنەری خۆیان بناسن و هامۆشویان هەبووبێت ئەوا بەئاسانی داواکانیان دەگاتە ئەنجومەن و بەراشکاوی بەرگریان لێ دەکرێت و چارەنوسی داواکانیشیان دەزانن و بەئاسانی دەتوانن گلەییان پێ رابگەیێنن و پێشنیاری رەواشیان بگاتە شوێنی خۆی .

لەبەرئەوەی ئەنجومەنی شارەوانی هەولێر لەم بارو دۆخەدا ئەرکێکی گەورەیان لەسەرشانە بۆیە بایەخیان بۆ دروستبوونی هەلومەرجی هەڵبژاردنی ئەم ئەنجومەنە زۆر گرنگەو ئەگەر بەهەڵبژاردن بن ئەوا دەسەلاتیان بۆ خزمەتی خەڵکی خۆراگری شارەکە فراوانتر دەبێت .. بەڵێ .

نامیق خۆشناو

هەولێر .. بۆ هەولێر

کاری رۆژنامەگەریتی، کارێکی ناسکو گرانو وردە - ئەوەی لەم بوارە ئیش دەکات دەبێ زۆر بەسەلیقەو رۆشنبیربێت و بزانێ خوێندەوارانی رۆژنامەکەی ئاشنا بکات و بتوانێ پردی بەهێزیان لەگەڵ دروست بکات ، رۆژنامەی سەرکەوتو ئەوەیە زۆربەی بابەتەکانی لەفەرمان و ئامۆژگاریو پێویستیەکان و ژانی رۆژانەی خوێندەواران بدوێت .

ئەمرۆ کەشارەوانی هەولێر چەند ژمارەی لەرۆژنامەی هەولێر بلاوکردیتەوە واتە کارێکی فرە بەخزمەت بە شارەکە گەیاندووە و چونکە شارەوانی تێکەلی زۆری بە خەڵکی شار هەیە بۆیە ئەم رۆژنامەیە چەندی بچێتە قوڵایی پێویستیەکانی هاولاتیان هەرکەمو چەندی خەلکەکە دەستی یارمەتی بۆ درێژبکات زیاتر خزمەتی خۆیان دەکەن بەتایبەتی خەڵکی رۆشنبیرو روناکبیرانو پسپۆران .

ئاشکرایە هەموو پیتو ووشەو وێنەو دێرەکانی هەر بەسوودی گشتی دەگەرێتەوە و بەردێکی تر لەبناغەی مێژوو و خەرمانەی رۆژنامە گەری کوردی دادەنێ ..

هەمووومان چ فەرمانبەرانو قەلەم پاکانەی شار باهەولی دلسۆزانە بدەین رۆژنامەکە ئاسۆی گەشتربێت هەرچەندی هاوکاری لەگەڵ بکرێت (هەولێر) بۆ خزمەتی هەولێریان و هەولێر بەرزو پاک دەمێنێتەوە .

شەهاب خەلیل محمد
بەرێوەبەری چاوەدێری و ورد بینی شارەوانی / هەولێر

چۆن مانگانە پارەی پێویست بۆ شارەوانی دابین دەکەین؟

عبدالغني معروف عزيز

شارەوانی مولک و داهاتو کرێ مانگانەی بەردەوامی زۆرە ، ئەگەر مانگانە بە رێکوپێکی کۆ بکرێتەوەو خەلکەکەش بەبێ ماندووبونو بەجوانی بیدەن .. ئەوازۆر بەئاسانی موچەی فەرمانبەران و کرێکاران و مصاریفی خۆی دەردەهێنێ و رەنگە بتوانین یارمەتی دەزگاکانی تری حکومەتی هەرێمی کوردستان بدەین .

لەهەموو جهاندا شارەوانی و دەزگای تریش بە وەرگرتنی باجو ساڵانەو رسومی تر پارەیەکی زۆر پەیدا دەکەن کە زۆر یاساییو شەرعین .

واچاکە چاو بەکرێی مولکەکانی شارەوانی وەک دوکانەکانی (صناعە)و دوکانەکانی تری ناو شارو گەرەکەکان بخشێنن و دوبارە تەقدیری کرێیان بکرێتەوە، لەبازار دوو دوکان لەتەنیشت یەک هەیە، یەکیان دوکانی شارەوانییە و دووەمیان هی خەلکە کرێی دووەمیان دە قاتی شارەوانییە ، کەی راستە (بائع ادوات) یان خاوەن گەراجێکی گەورەی صناعە ساڵانە کرێیان ناگاتە سەد دینار گەرچی رۆژانە دەستکەوتیان چەند قات زیاترە .

بەراشکاوی دەلێم شارەوانی هەولێر دەولەمەندەو مکائنی زۆرەو فەرمانبەری زۆرە گە... بەوردی و زانیاری تەماشا... داهاتەکانی شارەوانی... بکرێتەوە ، ئەوا داهاتمان زۆر دەبێت و دلنیاشیم... خەڵکی هەولێریش واتە... ئەوانەی ئیشیان بە شارەوانی... هەولێرە یارمەتیان دەدەن ...

پارەی قیری شەقامەکان... باجی اعلانات و باجی... المهنەو فرۆشتنی پارچە... ئەرزی ناپاب و نیشتەجێی... بازرگانیو بەکرێ دانیان و ... وەرگرتنی کرێی مانگانەو... ساڵانە بەرێکوپێکیو سەرپێچی... نەکردنیان و ووردبونەوە لە... سجلاتی ئەملاک و ژمێریاری... گەراجەکان و روسومی تر... داهاتمان زۆر دەبێت ئەوەش... بۆخزمەتی شارەکەو پاکو... جوانیو ئیسراحەتی... دانیشتوانە .

بەڵێ .. باپێکەوە ووردبین... وریابین و حساباتمان بەسەر... بکەینەوەو بە مەرجێک... خەڵکی زۆر نەچەوسێنینەوە و... توشی بارگرانیان نەکەین... دەتوانین بودجەی بێ کەمو... کوری بێت .

سێ کارگەی قیرمان هەیە

ئەندازیار عەباس محەمەد رەزا بۆ هەولێر دەدوێ :

ئەندازیار عەباس محەمەد رەزا، لێپرسراوی دەستەی قیرتاوکردنی هەولێرە، ئەم دەستەیە ، دوو هۆبەیە ،هۆبەی (صیانە) واتە پینەکردنی شەقامەکانی شارو هۆبەی کارگەی قیری شارەوانی .

بەمەبەستی هەندێ زانیاریو زانینی بواری ئیشکردنیان و تەگەرەی رۆژانەیان ئەم گفتوگۆیەمان سازکرد .

پ/ چەند کارگەتان هەیە ؟

و/ سێ کارگەی قیر ، یەکیان بەوزەی ١٠٠ تەن لەسەعاتێکدا و دووەمیان ، ٩٠ تەن و سێیەمیان ٥٠ تەن ، هەروەها دو کارگەی (کسارە)ی بەرد شکاندنمان هەیە .

پ/ کەموکوری هونەرۆمیکانیکی کارگەکانتان چین ..؟

و/ دوو کارگەی قیرو کسارەیەک ئامادەیە و ئیش دەکەن و بەبەردەوامی بەرهەمیان هەیەو پێویستمان بەهیچ کەلو پەلی میکانیکی نییە.

پ/ چەند کارمەندو کرێکار لەم دەستەیە ئیش دەکەن ؟

و/ ٣٠٠ کەس .

پ/ کەقورتێک لەشەقامێکی شار بەرچاوت دەکەوێت هەست بەچی دەکەیت .. ؟

و/ سەرەتا نارەحەت دەبم دەزانم دەبێ ئیمەیە پری بکەینەوە .

پ/ رۆژانە بەرهەمی قیرتان چەندە ؟

و/ سێ‌مەتر دووجا قیر بۆ چاکردنەوە بەرهەم دەهێنین .

پ/ بۆ زووتر ئیش ناکەن ..؟

و/ قیری (ساخیل) مان نییەو ئەوەی هەمانە لە کۆمپانیای کوردستان قەرزمان کردووە.

پ/ پێشنیارت بۆئەوەی بتوانن بەردەوام ئیش بکەن .. ؟

و/قیرو گازمان هەبێت ئێمە ئامادەین .

پ/ ئەو دوو مادەیە چۆن دەست دەکەوێ ..؟

و/ نەبارەی زۆر لەبازاری رەش گازمان دەست دەکەوێ بەلام قیر هێنان لەدەرەوە تەکلیفی زۆر دەبێتو ئیشکردنو بەرهەمیانی نەوت ئەوە قیرەکەمان دەبێت .

پ/ بۆ لەجیاتی قیر شەقامەکان چەوریز ناکەن ..؟

و/ ئەم ئیشە کاری (بەشی هونەری)یە دەتوانن ئاراستەی ئەوان بکەن .

ئێمە لەبەشی هونەری شارەوانی دەپرسین . گەراجی بەککرتوو دەلێ مکائن زۆرەو ئوسێرمان هەیەو هەرچونیش بێت بارەبای هەندێ گاز پەیدادەبێت و ئەگەر هەرزانیش بێت ئەوە چاکترە ، جادەی شەقامەکان چەوریز نەکرین..؟

سوپاسی گەرمی کاکە عەباسمان کردو ئەویش مەمنونو ئێمەش زۆر مەمنون .

لەنێوان دوکانێکو دوکانێک ... دوکانێک ..!!

لەژمارەی رابردووی رۆژنامەکەمان ، کۆشەی (خاڵۆی رێبوار) دا باسی فرە دوکان و رۆژی نجاوزی دوکان دروستکردن کرابوو . ئێمەش وای بۆ دەچین ، هۆی سەرەکی ئەم دیاردەیە کێشە ئاڵۆزی ئابووریو بێکاری خەڵکی شارە واچاکە شارەوانی بیرێک لەم مەسەلەیە بکاتەوەو دراسەی بکات ، چونکە ئەم دیاردە لەرۆژ لاتەن ترسناکترە ، وەک ئاسایشی شارو ناشیرینی ئاکارویپس کردنی ناوچەکە .

لەهەموو نەخشەی گەرەکێک پارچەزەوی بەجێتاو ماوەی بۆ بازاری گشتی تەرخانکراوەو یان لەناوجەرگەی شاری هەولێر پارچە زەوی گەورە هەیە وەک ناوچەی گەنتەی هەولێری نێوان بەردی سەیداوەو تەمجیل و گومرگی جاران زۆر شوێنی تری گەرەکەکانی دووری شار . بۆیەئەم ناوچانە بەپێی نەخشەی تایبەتی ئیفراز بکرێت و بفرۆشرێت یان بەکرێ بدرێت وای بۆ دەچم ئابووریەی بازار کەم دەکاتەوە و دیاردەی ئەو هەزارەها دوکانە ناشیرینانە کەم دەکاتەوە .

لەکۆتاییدا ئەوەندە بلێم .. هەرچی بکەین بۆ جوانی شارو بەرژەوەندی خەلکەکە بکەین هەرگەمەو ئەمرۆ رۆژی ئیش‌وداهێنان و نوێکاریە .

جەمال مەساح

پاکی وخاوێنی و ... چەند پێشنیارێک ..

بۆ بەچەندساڵ فەرمانبەرم لەشارەوانی هەولێر ، لەم ماوەیەدا بەرادەیەک شارەزای ئیشوکاری شارەوانی بووەم، هەمووومان دەزانین شارەوانی دەوری کاریگەری لە پێش خستنی شاردا هەیەو جۆرەها خزمەتگوزاری بۆ هاوولاتیان پێشکەش دەکات وەک ، پاککردنەوەی شەقامو شوێنەگشتیەکان، دابەشکردنی زەوی‌وزارو نەخشەدانانی ئەمرۆو داهاتووی شار دروستکردنو قیرتاوکردنی رێگاوبان ، هاوکاریو کۆمەکی خەلکی لەکاتی رووداوی سروشتی ناکاو .

بەڵام پاککردنەوەی شەقامو شوێنەگشتیەکانی شار ئیشی سەرەکیوگرنگی شارەوانییە ، بۆ ئەم مەبەستەش چەندین کرێکاروفەرمانبەرو ئامێر رۆژانە دەجولێنەوەو جێ‌دەستیان دیارە .

لەساڵانی ئەری دۆراوی قادسیە شوومەکەی رژێم چەندین کرێکار بۆ ئەم بوارە دامەزران و جێگای خەلکی راپێچ کراوی ئەریان بێ پرکردنەوەو هەر ئەوانەش ئێستاش ئەم کارە گران و حەساسە بەرێوەدەبەن بەڵام زۆربەیان پیروتەخۆش و بەکگەوتوون ، تەمەن و تەندروستیان بواری ئیشکۆشیان نادات .

بۆیە دەبێ بیرێک لەمەوارۆژ بکرێتەوەو خەسێک لەم کارە بخۆرێت وا حەزدەکەم چەند پێشنیاری گەڵاڵەکراوم بنووسمەوە بەوهیوایەی جێگایان دەبێت ..

١- دامەزراندنی چەندین کرێکار بۆ بەشەکانی خزمەتگوزاری شارەوانی .

٢- خانەنشین کردنی کرێکارە پیرو نەخۆش و مەعووقەکان .

٣- خانەنشین کردنی ئەو فەرمانبەرانەی بەشی مەعاش وەردەگرن و هیچ سوودێکیان نییەو بەکەلک ئیشی پاککردنەوە نایەن . بەتایبەتی ئەوانەی کەسە(کتابی الناشت الاول) . کاتی خۆی تعیین کرا چونکە زۆربەیان مەعوقن و راژەیان گەیشتیتە (١٥) ساڵ .

لەبەرئەوەی شارەکەمان زۆر گەورەو رووبەری فراوانەو ژمارەی دانیشتوانی لەرۆژی بێ سنوورە بۆیە پێشنیار دەکەم ئەم خاڵانە رەچاوبگرین .

١- دابەشکردنی پاکەوانەکان (منظف) لۆکاتی ئیشی بەیانیان و ئێواران .

٢- چاککردنەوەی ئەو ئۆتۆمۆبێلانەی لەمبوارە ئیش دەکەن.

٣- بایەخدان بەهۆشیارکردنەوەی خەلکی شارەکە بەهۆی دەزگاکانی راگەیاندن و دانانی بناغەی هاوکاری خەلکی لەگەل شارەوانیدا .

٤- بایەخدان بەپاککردنەوە بەهۆی کاری میللی (العمل الشعبي) بەهاوکاری رێکخراوە جەماوەریەکانو ئەنجومەنی گەرەکەکان .

٥- رێزگرتنی پاکەوانەکان لەلایەن خەلکیو هاندانیان بە زۆر شێوە .

٦- لەهەموویان گرنگ تر پێویستە چاوێک بەیاسای شارەوانی دابخشێنن و برگەکانی یاساکەش لەگەڵ بارودۆخی ئەمرۆ بگونجێت ، گەتێدا مووچەی کرێکارو فەرمانبەرانی پاککردنەوە مووچەیان تایبەتی بێت .

ابراهیم مصطفی فیضی‌الله

كتێبی «ماڤوری كوردی»

ئامادەكردنی لەئینگلیزیەوە
●عبدالقادر فەرهادی●

ولیەم ئیگلتن ، نوسەری كتێبی «kurdish rugs» لەساڵی ١٩٨٨ لەئینگلترا بە(١٤٤) لاپەرەی قەوارە گەورەو كاغەزی نایاب و بەرگێكی زێدە قەشەنگ لەچاپدراوە .

نوسەر لە(١٩٨٠ ـ ١٩٨٤) سەفیری ئەمریكی بووە لە بەغداو پاشان لەسوریا. دانەیەكی ئەم كتێبە لەلایەن نوسەرەوە پێشكەش بەكاك (طلعت مشیر دزەیی) كراوە.

لەسەرەتادا باسی میللەتی كورد دەكات و نووسیویەتی : كورد شانازی بەخۆیان دەكەن و نیشتمان پەروەرن و سەرنجی ئەوكەسانە رادەكێشن كە حەز بەرۆژهەلاتی ناوەراست دەكەن لەسەر نەخشە كۆنەكانی ناوچەكە لەسەر شێوەی مانگێك نەخشەی كوردستانی رازاندوتەوە .

كتێبەكە تایبەتە بەماڤوورو بەرو كلیمی كوردستان و بابەتی جۆلای ناوچەی سنەو بیجاری زۆر لاپەسەندەو جۆلای كوردی زۆر بەزیرەكی و لێهاتوویی دەزانی و وای بۆ دەچێ خەیاڵێكی فراوانیان لەم هونەرەدا هەیە. جۆلای كورد بە زیرەكترین جۆلای خێڵەكان و لادییەكانی جیهان دەژمێردرێت

نوسەر ئاماژە بۆئەوە دەبات كوردەكان گەرچی لەچەند پارچەی وڵاتانی عیراق و ئیران و توركیاو سوریاو سۆڤیەت دەژین بەڵام لەرەسەندا لەناسنامەو كەلتووردا هاوبەشن.

پەیوەندیشی بەكورد بۆساڵی ١٩٥٤ دەگەرێتەوە كە لێپرسراوی مەلبەندی روشنبیری ئەمریكی بووەو كە لە كەركوكی كوردستانی عیراق بووە .

بەجێبەكەی چوویتە شارەكانی سلێمانی و هەڵەبجەو پێنجوین و هەولێرو رواندزو بارزان و رانیەو موسل و شیخ ئادی و چیای ژەنگارو هەروەها لەكوردستانی ژێر دەستی ئیرانیش چوویتە ورمێ و مەهابادو بیجارو سەقزو سنەو بانەو سەردەشت و كرمنشان و چیاكانی سەرسنوری عیراق توركیا .

نووسەر لەساڵی ١٩٨٠ دەستی بەكۆكردنەوەی زانیاری و وێنەودانەی دەگمەنی ماڤورو بەرِی كوردی كردووە . لە بازارەكانی بەغداو هەولێریش نموونەی چنگ كەوتووە.

كەئیمپراتوریەتی عوسمانی بەشێكی لێ تراشراوو كرا بە عیراق ، كورد كەوتنە ئەوبەشەو هەروەها چەند پارچەی تری كەوتنە توركیاوئیران و سوریاو سۆڤیەت . لەم وڵاتانەشدا بەكەمایەتی دەژمێردرێن ، بەڵام كورد ئەوكەسەیە خۆی هەر بەكورد دەزانێ و بەزمانی كوردیش دەدوێن ئەمە راوبۆچوونی نوسەرە سەبارەت بەكورد ، لەبەشی یەكەمی كتێبەكەی وای تومار كردووە .

لەبەشی دووەمی كتێبەكە ، باسی كوشتنی(سمكوی شكاك) دەكات بەفێڵ و داو دانانەوە لەلایەن دارو دەستەی رەزاشا هەروەها چۆن لەپەیمانی (سیڤەر) بریاریاندا بۆ كورد دەولەتێك دابمەزرێنن و چۆن پەشیمان بوونەوەو هەروەها لەشۆرشەكانی تری كوردستان دەدوێت .

لەبەشی شەشەمی كتێبەكەدا باسی ماڤوورو بەرِی كوردی دەست پێ دەكات و دەڵێ : ژنانی كورد ماڤوور چنین و تەونیان بەئیشی دووەمی رۆژانەی خۆیان زانیوە. لەخوری مەرو موی بزن و مەرەزو بەكەمیش لەلۆكە ماڤوریان چنیوە .

تەونكردن

دووەم ئیشی رۆژانەی ژنی كوردە

رەنگی ماڤورەكانیان رەنگینەو بەرەنگی جۆراوجۆر رەنگ كردووە. رەنگەكان واتە بۆیەكان لەگیا دروستكراوە و جولەكەش لەم ئیشەدا پسپۆر بووینە ، واتە لەرەنگ كردندا ماڤوورەكانیان بەئاسانی بەئاو پاك دەكریتەوە.

نەخشەكانی گیاوگوڵ و ئەندازیاری و تەلەسمو نوشتەیی و وێنەی شانەو ئاژەل و ئەلماس و تیرو هەشتلاو ئادەمیزاد و نوسین و هێلی راست و گرنی گرنی و پارچەپارچەیی لە دیكورو ئاكارەكانیان بەدی دەكرێن .

كۆچەرە كوردەكان بەزۆری ماڤوورو كلیمو بەرو هەكبەو زین پوش خۆیان دروستیان كردووە.

نوسەر لەكوردستان گەراوەو نموونەی زۆری لەماڤوری كوردی كۆكردیتەوە لەكتێبەكەیدا نموونەی (١٢٤) ی وێنە گرتوون و بلاوی كردیتەوە . لەناو جاڤان لەناوچەی دزەییو گەردی و هەركی و بۆڵی و زاخۆو پشدەرو مام سارو رەوەندۆك .. هتد ، گەراوەو وێنەی ماڤورەكانی بلاو كردیتەوە .

بەهۆی هاورێكانی (طلعت مشیر دزەیی) و (هاوار ابراهیم دزەیی) و(فارس ئاغای دزەیی) پارچەی نایابی ماڤوری ناوچەی هەولێری كۆكردیتەوەو لە لاپەرە(٨١) ماڤورێكی دەشتی هەولێری بلاوكردیتەوەو نوسیویەتی بە دەستی (خدیجە) كراوەو رووبەرەكەی (٩٣×١٧٧) سم.

وێنەی پارچە بەرێكی تری ساڵی ١٩٣٥ بلاوكردیتەوە لە سەری نووسیوە . لەتەنیشت هەر وێنەیەك زانیاری گشتی وەك رووبەرەكەی ساڵی دروستكردنی ، تەونكەرەكە، رەنگەكان ، كێش ، ناوچەكە، سیمایە تایبەتیەكەی ، لایەنی هونەری تری ، تۆمار كردووە.

چەند وێنەی ماڤووری كوردی ناوچەی (گەردی) یتێدایە كەمێژوی دروستكردنی دەگەرێتەوە ساڵی ١٩٢٥ و هەروەها هی (رەندۆك) ان كەلەساڵی ١٩٣٥ دروستكراوەو پارچەی هەكبەوزین پۆشی هەركیانی ساڵی ١٩٥٠ بلاوكردیتەوە.

سەرجەم وێنەكان زۆرنایاب گیراون و هەموو ناوچەكانی كوردستانی گەورەی بەجیاوازی باسكردووە.

ئەم كتێبە سەرچاوەیەكی دەگمەنە بۆ مێژوی كەلتوورو هونەری كوردو ناسینی زەوقی جۆلاو كاری دەستی ئافرەتی كوردە. ئەوەی ماوە بیلێن كتابەكەو وێنەكانی زور بەنایابی چاپكراوەو وێنەكان لەگەڵتا پێدەكەنن و بایەخی بەجۆری چاپی داوەو وێنەكان رەنگاورەنگن و رەونەقی رەنگینی هەیە .

رۆژنامەی هەولێر ، سوپاسی خوشكە (رەهێل طلعت مشیر) دەكات ، كەكتێبەكەی لەكتێبخانەی ماڵەوەیان بۆ هێنایین و ئێمەش تەكلیفی ماموستا (عبدالقادر فەرهادی) ماموستا لەكولیجی ئادابی زانكوی سەلاحەدین كرد بۆئەوەی لەسەری بنوسێت .. سوپاس بۆ هەردوولا .

＊ رۆژنامەی هەولێر ＊

هەولێرییەكان بەكۆچەران دەڵێن دۆم

لەزۆربەی ـۆلایی و كوزەپانی شاری هەولێر ، چەند رەشماڵی شرو یەك دوو پرێسكەو باولێك و هەندێ كورتە داری سوتاندن و سۆبایەكی داری و یەك دوو پێخەفی دراوو چەند منداڵی پێخاوس و كیژوڵەی كراس دراوو كۆن پیرەژنی دەموچاو كوتراو و زەلامی ریش هاتوو و بێ ئیش و كار، ئەم دیمەنانە لەم رەشماڵانەدا بەرچاو دەكەوێ . لە زۆر شوێنی هەولێر دانیشتوون و رۆژانە ژن و منالەكانیان پەرت دەبنە ناوشارو گەرەكەكان و دەرۆزە دەكەن ، داوای نان ، خواردن ، نەوت ، جل وبەرگ دەكەن . كەموزۆر خواردەمەنی رۆژانەی خۆیان بەمجۆرە دابین دەكەن .. منداڵەكانیان ناچنە قوتابخانە ،ژیانیان دوورە لەهەموو پێویستیەكی ژیان و تەندروستی و بونی ئەم دیاردەیەش زور ناشارستانییە !!

چووینە لایان و هەندێ رازمان تۆمار كردن :

ئێمە بێ ئیشین و ئیش نی‌یە ، حەزدەكەین خانوبەرەمان هەبێت و منداڵەكانمان بچنە خوێندن و لەكوڵێ فیراری و عەسكەری بووینەوە ، ئەوەی خودا بەنسیبمان بكات دەیخۆین دیارە قسمەتی ئێمە وایە . لای ئێمە ژن هێنان سادەیەو پارەی ناوێ ، گەر كچ بەدو بكەوێت نایكوژین بەلام لەژنی بەدووكەوتوو خۆش نابین ، كوانێ خودا مولكو ئەرزی ماوە هەمووی بویتە مولكی عەبد ماوەماوە، خاوەن زەویەكان لێمان پەیدادەبن و باركەمان دەپێچینەوە و باردەكەین ، ئێمە لەبادینان هاتووین عەشیرەتمان بە (زەمبیل فرۆش) ناسراوە ئیشی سەرەكیمان زەمبیل و سەبەتە دروستكردنە .

سێ جۆرە زەمبیلمان دروست دەكرد ، زەمبیلی نانی هی دەستی ، هی نان رشاندن بەلام ئێستا قامیش كەمە. هەندێكمان بەدەهۆڵ و زورنا لێدان دەژین ، خەڵكی هەولێر بەهەموو كۆچەرێك دەڵێن دۆم . حەز دەكەین ژیانمان وەك خەڵكی بێت و خانومان هەبێت . دەفتەرنفوس و دفتر خدمەمان هەیە . رەنگە بەئەسڵ لەتوركیاوە هاتوین ئێستا، پاش راپەرین ئازادین .

□□□□□□□□□□□□□□□□□

یەكەم تابلۆ ...

هەڵواسینی تابلۆی شوێنی گشتیو تایبەتیو راگەیاندن لەمێژە ئاشنای بازاروكۆگاو دائیرەكانە.. .. لەشارێكی كوردستان وەك هەولێر چەند بایەخ بەنوسینی تابلۆكان بدرێت و جوانیو رازانەوەی لەگەڵ بیێت دیمەنی شار رازاوەتر دەكات ، بەڵام بە مەرجێك بەكوردی بنوسرێت جوانە وشەی كوردی ، ناوی كەرەك ، بازار، شەقام قوتابخانە، كۆگا، باخچە..گەر بەكوردی و ئیملای راست بنوسرێت .

هەر بەمبۆنە بەبیرتان دێنینەوە كە ماموستای كوردپەروەر و هونەرمەندو ئەدیب (گیوموكریانی) یەكەم تابلۆی بۆ كۆگاكەی جارانی هەڵواسیبوو لەمقەبایەكی كارتۆنی فلیمی (كوداك) نووسرابوو .

(وێنەی هونەراوی)

ئەم تابلۆیەش دەگەرێتەوە سەرەتای چلەكان ، هەروەها شارەوانی هەولێر(باغی‌شار)ی بۆ باخچەكەی باغی شاری ئێستا دانابوو .

لەمتصرفیەتی جاران كە ئەمرۆ بەرێوەبەرایەتی ئاسایشە ئەم تابلۆیە نووسرا بوو

(ژوری محامیان) .

＊ مێوان ＊

□□□□□□□□□□□□□□□□□

هەولێر لەگەشتەكەی « مستر ریچ » ١٨٢٠ ز

● وەرگێرانی: طارق جامباز ●

هەولێر بەقەد بەغدا بووە

٢٦ی تشرینی یەكەمی ١٨٢٠ :

لەكاتژمێری یەكونیوی پاش نیوەرۆ هەولێرمان بەدی‌كرد قەلا سەركەشەكەی بەجۆری بەرزبۆتەوە لەكەڵ زنجیرە چیاكانی كوردوشین دیمەنێكی دلگیر پێك دێنن ، لەنزیك شار ، جێگری حوكمدار ، لەگەڵ چل یا پەنجا سوارێك لە پێشوازیماندابوون ، ئەم رێزلینانەم بەدڵ بوو چونكە كاتی دابەزین خەریك بوو تۆزوخۆڵ بمانخنكێنێو كاتژمێر سێو نیو گەیشتینە شوێنی مەبەست (هەر ئەمرۆ هەشت كاتژمێرو چل دەقیقە رۆیشتوین) چادرەكانسان لەكن كاریزی حاجی قاسم بەگ (باوكی یەعقوب ئاغای گەورەیە لەپیاو ماقولانی هەولێرە). لەرێگا كاروانێكمان بینی بەرەو بەغدا دەچوو ، بمازوتوێباز (قسكە)یان باركردبوو . لە هەولێر خانەخوێ كونم (حوسین ئاغا) چاوەروانم بوو كەپاشای موسل ناردبووی بۆئەوەی لەگەلمدا بێ. بریارم دا رۆژی یان دوان لەهەولێر بۆ حەسانەوە بمینمەوە.

٢٧ی تشرینی یەكەم :

بەرەبەیان لەخەو هەڵسام ، دەست بەكاربووم بۆینە یەكسەر بەرەو منارە كۆنەكەی هەولێر (منارەی جولی) كە بەرچاوترین شوێنی شارەكەیە بەرێ كەوتم ، بەلام مزگەوتەكەی رووخاوەو ئەو كەرەستەیەی كەلكیشی هەبوو بردرابوون . بەرزییەكەی سەدوبیست و یەك پێیەو تیرەی بیست ویەك پێیە. لەنێو منارەكەش دوو پەیژە هەیە، ناگەنە یەك لەتروێكیدا نەبی . ئەم منارەیە زۆر كۆنەو بۆ سەردەمی میرانی هەولێر دەگەرێتەوەو دەوروبەری كاولكەیەو شوێنەواری شورەو خەندەقێك دیارەو بەرچاو دەكەوێت ، وامەزندە دەكەم كە ئەم هەولێرە یەكجار گەورە بوویێو دەشێ بلێم بەقەد بەغدا بووە، یەك گەرماو چەند خان و بازاری تێدایە لەباكووری شار دۆلێك بەناوی دولی (چی كنم) هەیە ، خەلكی هەولێر لەنێو خۆیاندا هۆی ناونانی دەگێرنەوە بۆ ئەم رووداوەو دەڵێن : ئەوكاتەی (تەیمور لەنگ) گەماروی قەلای هەولێری داوە. چادری لەم شوێنەدا هەڵداوەو لەهەمان كاتدا شێخێكی نورانی هەولێری ترسێكی توقینەری لەنێو لەشكری (تەیمورلەنگ) دا بلاوكردوتەوە، بۆیە تۆقاون ، هەر باباو بەرتەی لێكرد كەس نەبوتە برای كەس ، ئەو وەختە تەیمورلەنگ بە فارسی هاواری كردوە (چی كنم ..؟) واتە چی بكەم ئەم دۆلە بە (چی كنم) ناونراوە .

٢٨ی تشرینی یەكەم :

هەولێرییەكان سیلەو قەلنەیان دەكێشاو سەیریان دەكردمو لەنێو خۆشیاندا دەخافتن ، بەلام كەس نیگەران نەدەبوو و قەلسیان نەكردم ، بەمەزندەی خۆم قەلای هەولێر قەلایەكی دەستكردەو بەرزییەكەی سەدویەنجا پێیەو تیرەكەی چوارسەد یاردەیە، گومانی تێدانیە، كە ئەم قەلایەی ئێستا ، لەمەوپێش یەكجار لەمە بەرزتر بووە، ئەفسانەیەك لەناو هەولێرییەكان باوە (ئەماودەم دەیگێرنەوە : داریوس هەولێری دروستی كردووە، ئەمەش سەیرەو دوور لەراستی چونكە لەهیچ سەرچاوەیەك ئاماژە بۆئەو پەیوەندییە نەكراوە. جگە لەو جەنگە نەبی كە لەنێوان (دارا)و (ئەسكەندەر) لەنزیك شاری هەولێردا رووی داوە.

لەدەشتی هەولێر (كەروێشك وسامز) زۆرەو قەنی لە زمارە نایێت بەرەوە هەڵدەفرن و دەنیشنەوە، بازی (سالا بانی) تیا راودەكریو بۆ ناوچەكانی تری كوردستان رەوانە دەكرێ .

٢٩ی تشرینی یەكەم :

دوێنی رۆژێكی خۆلاوی یەكجار ناخوش بوو ، چاوچاوی نەدەدی ، بۆیە كونەلوتمان پر لەخۆل بوو. كاتژمێری پێنج ونیوی سەرلەبەیانی بەرێ‌كەوتین ، نزیكەی پاش سەعاتێك بەنزیك گوندی (رەشكین) دا رەت بووین ، زەوییەكە گردولكەییەو وەرزێكمان بینی زەوییەكەی دەكێلاو بە هەوجاری لەگایەكی بچوك و كەرێك قایم كردبوو و جوتی پێ دەكرد .

سەرچاوەو پەراوێز :

- رحله ریج فی العراق عام ١٨٢٠ (كلودیس جیمس ریچ) الجزء الاول - وەرگێری بۆ عەرەبی : بهاالدین نوری ١٩٥١ مطبعه السكك الحدیدیه - بغداد .

ناشتنی بەکۆمەڵ ودوور لە نەریتی ئیسلامی وخەرەندە گۆڕ لە گۆڕستانی شارەوانیدا

* ئۆتۆمبێلە رەشەکەی شارەوانی بەبەردەوامی بۆنی خوێنی لێ دەهات .
* پاش سالی ١٩٨٥ ، شووشتنی مردوو قەدەغەکرا .
* من تەرمی برای خۆم نەناسیەوە !
* نوێژو تەلقین و بەردی ئەلحەدو پرسەو ناسین و کێل بۆ تەرمەکان قەدەغە بوو .

بەیانیان زوو . کاژمێری هەشتی بەیانی ، ئۆتۆمۆبێلە رەشەکەی شارەوانی و دەستەی ناشتنی شارەوانی بە ئەسراوی تایبەتی و زۆر نهێنی لەئەمنی هەولێرەوە لێ دەسرابوو .. (ترسل الیکم جثة المجرم ... لدفنها فی المقبرە واعلامنا) یان زۆرجار (الجثث) دەنووسرا ئەمە ژابدانەکی ئاشناک و خەمگینی ناشتنی تەرمی پێشمەرگە یەکی برینداری بەجێماو .. یان ئارەمانێکی مردووی زەمەریب و ئەشکەنجە .. یان خزموکەسی پێشمەرگەیەک .. یان شوانێکی بێ چەکی ئەو رووژک و دەشتە بایە .... دەهاتە شارەوانی ..!! لەگەڵ ئەو دڵە گەورە پ‍ـــــرزۆرە هەزارەها دڵ و چاو بۆیان دەسووتا . بەلام فرمێ‍ـــــسکو بتنی تەرمەکە لەتەڤەسێکی رەش و لەناودەستی رەشی شارەوانی رژێمو لەئۆتۆمۆبێلی رەشی بەردەوام بۆنی خوێنی لێ دەهات ... قەدەغەبوو و زانین و بەدواجوون‍ـــــەوەی شوشتنی ئەوری لەسەربوو .

دایکی شەهیدەکان ، هاوریانی ، هاوسەنگەرەکان‍ـــــی ئەلیسکیان دەخواردو پێخیان دەکردو بۆ تۆڵە چاوەروانبوون ئەم رژێمە ئەوەی دەرحەق بەکورد دەیکرد تاوان‍ـــــی زۆر گەورەبوون .. لاشەی مردوویان بەنهێنی دەشاردەوەو بـــە مردوو چنێوی پیسیان پێدەدا ، چونکە خۆیان پیس بوون مردەواری دەڵێن ئەیمان دەستی لەمردوو دەشوات بەلام، ئەوان ئەتکیان دەکردن .. بواریان نەدەدا ئەو دایکان‍ـــــە رۆژیەکانیان .. خوشکە باکەکانیان ، تێر سەیری ئازدارە ...مان نەدەکرد .. بۆیان نەدەگریان .. دواجار بۆیان نەبوو تەماشایان بکەن .. بەعسی درندە .. چرتۆکی ئاوەکری‍ـــــان لاشەی مردووش وەردەداو وێنەی ئاشیریتیان پێ دەوت‍ـــــن. رۆژان و شەوان لەترسی ئەوان حەجمانیان نەبوو، بەلام کە تەرمەکانیان بەدەست دەکەوت بەبێ بەزەیی و دوور لـــە نەریتی ئیسلامەتی دەیانشاردەوەو بەشۆفل خۆڵیان بەسەر دادەکردن و شوێنەکەشیان تەخت دەکرد .. هەموو شت‍ـــــی ناشەرعی و ناشیرین لەبەعس دەوەشایەوە . ئەگەرنا بۆ تەرمولاشەی خەڵکی بەنهێنی بشاردرێتەوەو پرسەی قەدەغە بکرێت و وەفاتنامەیان دوای ماوەیەکی زۆر دەدانەوە یان وەفاتنامەکەشیان بەپارەو بەرامبەر شتێک دەدان‍ـــــەوە .... دایکی گەورە چاوەروانی نامەو هەواڵ و سۆراخی ک‍ـــــوری گەورەی دەکردو ئەوانیش بەهۆی موختارێکی چلکاوخ‍ـــــۆر وەفاتنامەیان تەسلیم دەکردنەوە .. یان بەس پێیان دەوتن کورەکەتان نەماوە !!

بەپێی ناسای شارەوانی وا باوبووە هەرکەسێ‍ـــــک لـــە نەخۆشخانە یان لەبەنا دیوارێک بمرێت ئەوا لەس‍ـــــەر ئەرکی شارەوانی و بەجوانی کفن‌ودفن دەکرێت ... ب‍ـــــەلام ئەرکەکەی شارەوانی دەرحەق بەمردووی بێکەس و نەناسراو گۆرا ، رژێمی بەعس پیاوانی ئەمن مرۆڤ وایان بەنهێن‍ـــــی دەشاردەوە ، کوری شارێک بوون .. خۆشەویستی گوندێ‍ـــــک بوو .. باوکی ملیونەها زارۆک بوون .. دەستگیران‍ـــــی کیژۆڵەی چاوەروان بوو .. شوانی چەندین رانەمەر ب‍ـــــوون وەرزێری دەشت و کرێکاری کارمەندی بازو ئەستوور ب‍ـــــوون ئاسمان لیفەیـــان بوو .. روباری سپی و بەفری چ‍ـــــیای سەرکەش عاشقیان بوون .. پێشمەرگەی ناو س‍ـــــەنگ‍ـــــەرو ...ئـــی کارکەو قوتابی وریاو منداڵی ساوابوون .

حاجی حەمە سەعید / مەیتشۆر
عەلی کەریم مستەفا / گۆڕلێدەر
حەویز قادر ئەحمەد / گۆڕلێدەر

ئەم سێ ناوە سێ ناوی ئاشنای خەڵکی هەولێرن و تەرمی ئازداری هەزارەها خەڵکی بێ تاولیان پێ شاردینەوە.......

گۆڕستانی باشووری شارەوانی : پارچە زەوییەکـــی پان‌و بەرینە شوورەی بەرزی بۆکراوە ، بەسرکەوت و بە ئاوە بۆ ناشتنی مردووەکانی شار تەرخانکرابوو .. بۆ ئەوە بوو دەنگی مەلای تێدا بخوێندرێت و تەلقینی بەکوردی لەس‍ـــــەر مردووان بدرێت .. حەلوای لێ دابەشکرێ‍ـــــت و جزوو خوێندن و شینی دایکانی لەسەر بکرێت ، داری کەس‍ـــــک و گوڵی بۆنداری لێ بچیندرێت !!؟ بەڵێ بۆ ئەوە دروس‍ـــــت کرابوو ، پارەیەکی زۆری بۆ تەرخانکرابوو بـــۆ ئ‍ـــــەوەی شوێنێکی پیرۆزبێت !!!

بۆ وەرگرتنی هەندی زانیاری و تۆمارکردنی راستی‍ـــــەک کەدەبی بنووسرێتەوە .. گەرچی زۆر لەس‍ـــــەر گۆڕستان‍ـــــی (منغل قبر) ی هەولێر نوسرا .. هەزارەها کەس چوونە دیتنی دەرهێنانی تەرمەکان هەزارەها چەپکەگوڵی رەنگینیان بۆ کردنە دیاری .. قورئانی پیرۆزیان لەسەر خوێن‍ـــــدرا. رێکخراوی مافی مرۆڤی جیهانی تەماشای‍ـــــان ک‍ـــــردو راپۆرتیان نووسی .. کامیرای ڤیدیوو فۆتۆگرافی وێنەی‍ـــــان گرت ، بەلام ئێمەش حەزمان کرد چەند پرسیار لەم س‍ـــــێ کرێکارە بکەین و هەندێ زانیاری ترمان بۆ ئاشکرا بکـــەن.

ب/ مام حاجی تۆ وەک مەیتشۆرێکی شارەوانی ، ح‍ـــــەز دەکەین بۆمان روون بکەیتەوە لەناشتنی ئەو کەسان‍ـــــەی پیاوانی رژێم دەیکوشتن و تەسلیمی ئێوەی دەک‍ـــــردن ناشتنەکە بەپێی شەریعەتی ئیسلامی پیرۆز بوون ؟

و/ تاسالی ١٩٨٥ ئێمە زۆر ئاسایی جەنازەکانم‍ـــــان وەردەگرت و جوان دەمانشووشتن و کفن و دفنمان ب‍ـــــۆ دەکردن شێخ ئەنوەرو مەلا جەوهەر تەلقینیان دەدان بەلام دوایی ئەمنەکان پێیان وتین نابێ ئەوانە بشۆردرێن ی‍ـــــان کفن بکرێن .. ئەوانە (س‍ـــــەگ) ن ..!!

ب/ چۆن جەنازەکانتان تەسلیم دەکرا ..؟

و/ لەخەس‍ـــــتەخانە تەبلیغ دەکراین کە بێنە وێندەری و جەنازەمان هەیە ، دەچووینە (تشریح) جەنازەکەم‍ـــــان وەردەگرت ، هەندێ جار (ملازم احسان)ێک هەبوو زۆر بێ بەزەیی بوو ، هەر جنێوی دەدا ، بەک‍ـــــوردی قسەی دەکرد

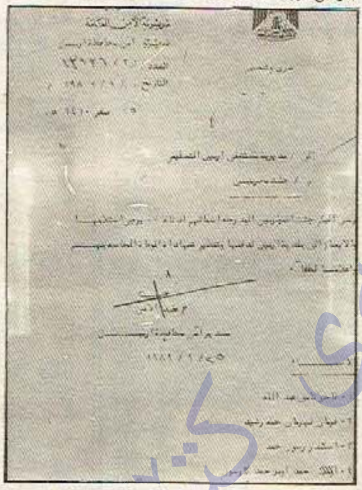
مديرية الأمن العامة

سەرپەرشتی هێنانی تەرمەکەی دەکردو پێی دەوتین بەکەس نەڵێن (خەبەری کەس نەدەن) گۆڕەکە بەخزموکەسی‍ـــــان نیشان نەدەن .. دوایی وەک ئەوانەتان لێدەکەین .. گ‍ـــــەر خزموکەسیان هاتنو سۆراخیان کردن زوو خەبەرمان بدەنێ، بەلام ئێمە ئەوەی بهاتبایە گەر زوو بایە پێمان ئیت‍ـــــان دەدان جاخۆیان واسطەیەکی گەورەیان دەکرد یان ب‍ـــــەدزی تەرمەکەمان دەگواستەوە یان کێل و قەفەسیان ب‍ـــــۆ دەکردن بەلام پێمان دەوتن ناوی ئێمە مەهێنن .

ب/ گورەکانتان چون لێدەدا .. ؟

و/ئەگەر یەک جەنازە بایە بەدارمە لیمان دەداو ئەگ‍ـــــەر ئەمنەکان لەگەڵمان نەبانە ئەوا ئەلحەدمان بو دەکـــردن‌و جوان دەمانشاردنەوەو ئەگەر جەنازەکان زوربایە ئەوە بە (حفارە) گورەکانمان لێدەدا .

پ/ تەلقین و نویژ لەسەر دەکا .. ؟

و/ چونکە تەشۆردرابوون بویە جائیز نییە تەلقین بدرێت و مەجالیشیان نەدەدا و ئێ خۆ ناومان نەدەزانین

پ/ چەندجار جەنازەتان بەجلکەوە شاردیتەوە ؟

و/ ئەندیر ناکری .. بەجلکەوە .. بەپێلاوەوە .

پ/ ناشتنی خەلکەکەی ئەقلاوەتان لەبیرە .. ؟

و/ وابزانم (٢١) جەنازەبوون لەناو لۆریەک بوون، حەدارەکان هێنا ، فۆرتێکی درێژ وەکی حەفری بۆری ئاویـــان لێدا ، ھەرێز هەموویان بەجلکەوە هەتا یەکێکیان جلک‍ـــــی عەسکەریشی لەبەربوو ، درێژ کردو دوای‍ـــــی زانیم‍ـــــان (مەسیحی) پشیان لەگەڵ بوو ، منداڵی ناو لانکی،، دوایی بەشۆفل قۆرتە درێژەکەمان پر کردەوەو شوێنەواریان ب‍ـــــزر ک‍ـــــرد . دوایی ئێمە بەکوێرەی عەقل ئۆهەر جەنازەیەک دوو بلۆکمان کردە کێل و بۆمان قیت کردنەوەو خۆڵ‍ـــــەکەشمان خر کردەوە .

ب/ ئەی شەهیدانی بالیسان ..؟

و/ بەسێجار جەنازەکانیان هێنا . جاری یەکەم ئێمەی‍ـــــان بەری کردو لەدووری قەبرستانەکەیان دانایین و دوای‍ـــــی رانێمان فۆرتێکی گەورەیان بۆ لێداوون و شوێنەکەشی‍ـــــان تەخت کردبوو وابزانم (٢٤) کەس بوون ، بەلام جاری دووەم (١٦) کەس بوون خەتێکی درێژیان بەحەف‍ـــــارە ل‍ـــــێداو جەنازەکانیان فرێدایە خواری و جاری سێیەم (١٠) ک‍ـــــەس بوون ، بەلام رەنگ و شێوەیان نەمابوو .

پ/ قەت وا رێک نەدەکەوت، کەسیان بناسن ..؟

و/ زۆربەی جەنازەکان سەریان شێواب‍ـــــوو و ک‍ـــــەس نەی دەناسینەوە ، من برای خۆم شاردەوە لەگەڵیـ‍ـــــان ب‍ـــــووم نەمناسیەوە ، هەتا وەفاتنامەکەمان بۆهاتەوە ئەوج‍ـــــا زانیم لەقەبرستانی شارەوانی شاردرابینەوە ، ئەوەی تریان وتی : دوو شوانی گوندی خۆمانمان شاردەوە نەمناسینەوە.

پ/ وانەدەبوو ناسنامە ، یان پارچە کاغەزێکیـــان لـــە گیرفان بی‍ـــــت .. ؟

و/ داخی گرانمان ئێمە خوێندەواریمان نەبوو ، ئەگەرن‍ـــــا زۆریان لەسەر باسکیان شتی زۆریان وەک یادگاری و نـــاوو شتیتریان نوسیبوو بەلام ئێمە خوێندەواریمان نەبوو هیچ لێ حالی نەدەبووین .

پ/ کەس هەبوو جەستەی نەشێواوبیت ..؟

و/ بەڵێ ، رۆژێکیان تەرمی ماموستایەکیان هێنا ، کراس‌و ستجامەی لەبەربوو ، هەموو ئەندامی لەشیان شکاندب‍ـــــوو دیاربوو بەتەورداس قۆلیان ورد کردبوو بەئەعزیب مردب‍ـــــوو ئەویان کەسک خاوێن بوو وامان زانی ماموستابوو نـــاوی (یوسف ئەحمەد دەرگەلەیی) بوو .

لەکۆتاییدا سوپاسی ئەوسێ کرێکارەمان کرد کە ئەرکیان کێشابوو هاتبوونە شارەوانی و هەندێ زانیاریان دای‍ـــــن. ئەوانیش ئامادەیی خۆیان نیشان دا بەهەموو جۆرێ‍ـــــک بەعس زیاتر ریسوا بکەن .

فاتیمە هورمزیاری و هەتان ئامادەیان ک‍ـــــردووە .

پارەیەکی سوڵتان مظفری هەولێری

● **عبدالرقیب یوسف** ●

سولتان مظفرالدین کوکبری کوری زین‌الدین علی کوری ...کتکین لەسالی ٨٥٦ کوچی (= ١١٩٠ زاینی)دا پاش ک‍ـــــوچ ...ردنی برای زین‌الدین یوسف بۆجاری دووەم بو بەمی‍ـــــری هەولێرو لەسالی ٦٣٠ ک (= ١٢٣٣-١٢٣٢ زاینی)دا کۆچی دوایی کردوە شاری هەولێر لەکاتی ئەودا زۆر پێشکەوت .

تائێستا چەند پارچەیێک لەپارەکانی سولتان مظف‍ـــــر کەوتوتە دەستمان و زۆربەیان لەیەکتری جی‍ـــــان و دو پارچەمان داوەتە مۆزەخانەی ئەنتوکرافی لەسلیمانی دوو ، لەوپارچانە لەسالی ٥٩٠ک(=١١٩٣-١١٩٤زاینی)دا دەرچ‍ـــــون جائەگەر ئەمە یەکەم پارەی بێ ئەوا دەست‍ـــــە نیشان‍ـــــەی ئەوەی کەپاش کوچ کردنی (صلاح‌الدین ئەیوبی) لەسال‍ـــــی بێشتر سولتان مظفر سەربەخۆیی تەواو یان شێوە سەرب‍ـــــە خۆییەکی داوەتە فەرمانرەوایی خۆی لەهەولێر و شارەزور چونکە لەکاتی صلاح‌الدین دا ئەم فەرمانرەواییە پارچەیێک بو لەدەولەتی ئەیوبی بەکوێرەی پێکهاتنی سالی ٥٨١ ک ، بەینی صلاح‌الدین و (مسعودی کوری مودودی زەنگ‍ـــــی) و ئەگەر پێش ئەومێژووە پارەی دەرکردبێ یانی لەکات‍ـــــی صلاح‌الدین دا ئەوا نیشانەی سەربەخۆیی نیە یان نیشانەی سەربەخۆییەکی تەواو نیە .

ئەو پارچە پارانەی کە تائێستا م دیوە هەموو لەم‍ـــــی بەلام لەنێو کۆمەلە پارەی (الحاج عبدالله شکر الحراف) کە (١٥٢٢) پارچەیەو (٤٢٩) پارچەیان هەر زی‍ـــــرەو بەخشیوەتە بەمۆزەخانەی عێراق لەبەغدا - لەنێو ئەم کۆمەڵەیەدا پارەیێکی زێری سولتان مظفر هەیەو بەمێژووی ٦٠٧ ی کۆچی و بێ دەچێ ئەو پارچە زێرە دینار بێ چونکە دینار لەزێر بووەو پارچە مسەکان درهەمی چونکە زۆربەی درهەم لەمس بووە، لێرەدا ئامانجم ئەوەن‍ـــــیە باسێک‍ـــــی فراوان لەپارەی پارەکانی سولتان مظفر لێرەدا ب‍ـــــلاو بکەمەوە بەڵکو ئەوە لەنێو ئەو کتێبەماندا دەبێ ک... پارەی پارەی کوردیەوەیەو تەنیا مەبەستم ب‍ـــــلاو لێرەدا بلاوکردنی نموونەیێکە لەپارەکانی کەلامانە .

پارچەکـــــە :

١) تیرەکەی ٢٣ ملم .
٢) کێشانی ٧ غرامو ٦٠٠ ملغم
٣) مێژووەکەی نەماوە .
٤) رووی پارچەکە / ناوەراست :

وێنەی سوارێکی زەلامە و سواری شێرە لەسەر رووی بـــە شێوەیەکی بەرز نەک قول بەشێوەیەکی هونەری ج‍ـــــوان هەلکەنراوە .

٥) دەورەکەی رووی :
نوسین لەسەر دەورەکەی روی پارەکە هەیە بەلام تێکچوە تەنیا ئەو نوسینەی ژێرڤاچی شێرەکە دیارە کە بریتیە لە (ضرب اربیل) .

٦) پشتی پارە : ناوەراست :
لەناوەراستی پشتی پارەکە ئەم نوسینەی خوارەوە هەیە
الناصرلدین الله
امیر المؤمنین
ملک الامراء
مظفر الدنیا
والدین کوکبری
خلد ملکه ؟

٧) دەورەکەی پشتی :
نوسینی دەورەکە نەماوە تەنیا لەقەراغی چەپ‍ـــــی (رسول الله) دیارە .

لێکۆلینەوەی پارەکە

١ـ ئەم پارچە پارەیە لەشاری هەولێر لەسکەدراوە وەک لە سەری نوسراوە (ضرب اربل) و هەولێر (ئاربی‍ـــــل) ئەوکاتە پایتەختی فەرمانرەوایی (بەکتوکین) ب‍ـــــوو و زۆربەی زۆری کوردستانی باشوری لەژێر حوکمی ب‍ـــــو لەلای سولتان صلاح‌الدین ئەیوبی بەوە پ‍ـــــاش ... شەوەی صلاح‌الدین ناوچەکانی هەولێرو کەرکوک و ت‍ـــــا ئەوب‍ـــــەری شارەزو لەدەولەتی زەنگی‌ی وەرگرت لەسالێ (٥٨١ ک = ١١٨٥-١١٨٦ زاینی) بەم شێوەیە کوردستانی باش‍ـــــور وەک کوردستانی باکور بووەتە بەشێک لەدەولەتی ئەیوب‍ـــــی .

٢ـ نوسینی سەر پارەکە بەخەتی (کوفی) ی سادەیە نای‍ـــــی بەخەتی کوفی گوڵدار نیە تەنیا وشەی (الامراء) بەخەتی (ثلث) نوسراوە و دوورنیە ئەودوو وشەی کۆتایی لـــە نوسینی سەرپشتی دا بێ دەچێ (خلد ملکه) بی - بەخەتی کوفی نەبێ .

٣ـ لەلای هونەرییەوە پارەکە بەنرخە چونکە وێنەی مرۆڤ وگیاندار کەشێرە لەسەری هەلکەندراوە چونکە بەکارهێنانی وێنە لەلای ئیسلامەکانەوە کەم بووە چونکە وێنەی گ‍ـــــان لەبەر یان بلێین (وێنەی تەواوی) لەئیسلام حەرام بووە، وێنەی سەررووی پارەکە بەرزەچی لەشکلی هونەری خۆیەوە و چی لەماناکەیەوە . لەوێنەی زەلامەکە کەسواری ئێ‍ـــــرە بەلای چەپەوە خۆی سوراندووە هەروەک دوژمنێک بـــۆی هاتبێ لەبەررییەوە وخۆی ئامادەکردبێ بۆ بەرگری ک‍ـــــردن شتێکیش لەدەستی چەپیدا هەیە گەرچی زیاتر بێ دەچ‍ـــــێ قەلغان بێ یاتیروکەڤان بێ بەلام بەلای منەوە خەنجەرەو تێکچووە بەنیشانەی ئەوەی خەنجەر کەلەشێوەی خەنجەری کوردیشە لەهەندێک لەوپارچە پارانەی تری سولت‍ـــــان مظفردا کەنوسینی هەندێکیان هەمان نوسینی ئەم پارچەیە بە بان بێ دەچێ یەک پارەبن ولەیەک (سکە) یانی لەیەک ئالیەوە دەرچوب‍ـــــن .

...ئالەوانەکە (سولتان مظفرە) دەستە راستەکەی ب‍ـــــەلای ...استەوە بردووە وەک شمشێری لەدەست دابێ و بـــو ...ستێکی تری درێژکردبێ بەلام شمشێرەکە دیاریە چونکە ...وتە بەر موی سەری شێرە تیژەکە یانی وەک دوژمن‍ـــــی لەهەردو لابەوە بۆی هاتبێ و ئەویش خۆی ئامادە کردوە بۆ بەرگری کردن یان لەگەلیان لەراست وچەپ دەکەوێتەجەنگ شێرەکەش لەکاتی رۆیشتندایە وێنەکەشی بەشێوەیەک‍ـــــی هونەری جوان هەلکەندراوەو بەرزترە لەوێن‍ـــــەی س‍ـــــەری هەندێک لەپارچە پارە جیاوازەی تری سولتان مظفر .

بێگومان وێنەی پارەکە مانای بەهێزبون و ئازایەت‍ـــــی دەبەخشێ ئەو ئازایەتیەی کەسولتان مظفر بەکاری هێناوە لەجەنگی خاچ پەرستەکان (الحروب الصلیبیە) دا کەیەکێک بووە لەپالەوانەکانی ئەو جەنگەو یارمەتی صلاح‌الدین‍ـــــی ئەیوبی داوەو لەبەر لێهاتوویی ئەو صلاح‌الدین خوشک‍ـــــی خۆی داوەت‍ـــــێ .

٤ـ لەسەرپشتی پارەکە ناوی خەلیفەی عەباسی نوسراوە کە ناصرلدین الله (احمدی کوری المستنجدبالله) کە لـــە سالێ ٥٧٥ - ٦٢٢ کۆچی (= ١١٨٠-١٢٢٥ زاینی) حوکم‍ـــــی کردووەو چونکە بەپێی ئەوکاتەی ئ‍ـــــیسلام دەولەت‍ـــــە ئیسلامیەکان ناوی خەلیفەیان لەسەر پارەکانیان دەنوسی‌و هەروەها لە (خطبە)ی رۆژی جومعەدا ناویان دەهێن‍ـــــا...

چونکە ئەم دووشتە نیشانەی ئەوەبون کەئەو دەولەت‍ـــــە (شرعی) لەو باخی نیە چونکە ئیعترافی بەسەرۆکایەت‍ـــــی (خلیفە) و خوزوعی بۆ کردووەو بەبێ ئەم دوو شت‍ـــــە دەولەت بەدا شرعی (حساب نەئەکرا و ئەو خوزوعەش لـ... زوربەی کاندا هەر بەناوبو و ئەو دەولەتانە لەئیش‌وکاری...

خویاندا سەربەخۆبوونو لەژێری فەرمانەکانی خەلیف‍ـــــە... نەبوون تا دەولەتە گەورەکانیش وەک دەولەتی سەلجوقی... نەبوسین ناوی خەلیفەی عەباسیان لەسەر پارەی خۆی... بوسودر هەروەها دەولەتی دۆستکی کوردیش .

لەدووریا ... خەبانەدا لە١٩٩٢/٩/٢دا بلاوبووە ب‍ـــــە... وێنەی پارەکە ... لێ بلاوکراوەو ئەمەش بووەتە ه‍ـــــ... دوبارەکردنەوەی و ... کە .

وێنەی پشتی پارەکە

وێنەی رووی پارەکە

بەشێکی بچکۆلەو فرمانێکی زۆر لە ناو شارەوانی هەولێر...

طیب رشید طیب

نزیکەی ١٢ ساڵ دەبێت لە ناو دائیرەی شارەوانی لە بەشی ئیجازات کار دەکەم هەرچەندە بەشیزۆری کارەکەم کاری بەردەستی کردنە بەلام من شانازی پێوەدەکەم چونکە مرۆڤ لەرێگای کارکردنەوە ، سەربەرزە ئەوبەشەی من کاری تیائەکەم بەشی مۆڵەت پێدانە بۆکردنی خانوی تازە بەشێکە لەناو دائیرەی شارەوانی لەهەموو بەشەکانی تر بەرێکوپێکی کاری خۆی بەرێوەدەبات و رۆژنییە بە دەیان خانوی تازە مۆڵەتیان پێ نەدرێ و مانگێ بە سەدان خانوو لەهەولێر زیاد نەبێت لەماوەی ئەو ١٢ساڵەدا گەلێک جاران بینیومە بەرێوەبەری شارەوانی لەدانیشتنی گشتیدا باسی گیروگرفتی هەموو بەشەکانی ناو دائیرەی کردوە بەلام رۆژێک لەرۆژان نەمبیستووە باسی گیروگرفتی بەشی ئیجازات بکات چونکە هیچ گرفتیان نییەو هەر خۆیان کاری خۆیان بەرێوە دەبەن رێکوپێکی ئەمبەشە وای لێ کردم کەپوختەی کاری ئەو فەرمانبەرانە لەگەڵ سەر جەمی ژمارەی ئەو خانوانەی کەمۆڵەتیان پێدراوە لەسەر لاپەرەیەکی رۆژنامەی هەولێر بخەمەروو بۆ بەرز کردنەوەی سەری ئەو فەرمان بەرە بەرێزانەی کە لەم بەشەدا کاریان کردوە. وەگوتم ئەگەر پیاوێک بۆ ماوەیەکی کەم خزمەتی مزگەوتێک بکات فیرێ هەموو هەڵسوکەوتی ماموستای ئەو مزگەوتە دەبێت ئایا من کە ١٢ ساڵە لەبەردەستی ئەو بەرێزانە کاردەکەم کەمۆڵەت بە هاولاتیان ئەدەن بۆ کردنی خانوی تازە بۆچی من نەزانم لەماوەی ئەوچەند ساڵەی رابردودا کێ لەم بەشەدا کاری کردووەو ئەو خانوانەی کەمۆڵەتیان پێ دراوە ژمارەیان چەندە بۆ زیاتر رون کردنەوەو سەرچاوەیەکی زانستییانە هەر لەبەشەکەی خۆماندا رووانیمە ئەو سجلانەی کە (٣٠) ساڵ لەمەو بەر تائیستا لەبەشی ئیجازات بە رێکوپێکی پاراستویانە بە پشکنینی ئەو سجلانە بۆم دەرکەوت کە لەساڵی ١٩٧٠ تائێستا ئەو خوشکوبرا بەرێزانە دوابەدوای یەکتر ئەوبەشەیان بەرێوەبردوە سەرەتا لەساڵی ١٩٧٠ وە صالح ابراهیم صالح پێوەر ، صلاح‌الدین نورالدین ئەندازیار ، پۆلص شمعون پێوەر ، سمیراحمد ئەندازیار کمال زیوەر و صبیحە صباح و نازەنین محمد رشاد فەرمانبەر ، حیدر ئەنوەر ئەندازیار ، سەروان حسین ئەندازیار ، حمید عمرو عابدە یاسین و رێزان محمد فتاح و صدیق بکر پێوەر امیرە بویاو نشمیل عبدالواحد و محمد صالح و فایولا عبدالحمیدو منە نوری ئەندازیار ، وەئێستاش (٣) خوشکوبرایەک کەپێک هاتون لەپێوەرو ئەندازیار بەناوی - برزۆ مطلب و ئاهەنگ محمد و منیرە رشیدو رەهێل طلعت کە بەبەردەوامی لە خزمەتی هاوولاتیاندا کاردەکەن و بە رێکوپێکی ئەوبەشە بەرێوە دەبەن . وەئەوەش ژمارەی ئەو خانوو دوکان و عماراتانەی کە لەساڵی ١٩٧٠ وە تائێستا لەناو شاری هەولێر مۆڵەتیان پێ دراوە .

ساڵ	خانووی تازە	(اضافات) زیادکردنی ژوور	(ترمیمات) چاککردنەوە	عمارات ودوکان	سەرگەوت	ژێرزەمین	ژمارەی گشتی
١٩٧٠	٢٩٩	—	٣٤	٣٣	—	—	٣٦٦
١٩٧١	٢٩١	—	٥٠	١٤	٢	—	٣٥٧
١٩٧٢	٤٨٧	—	٧٥	٣٣	١	—	٥٩٦
١٩٧٣	٧٦٦	—	١٥٠	١٤	٣	—	٩٣٣
١٩٧٤	٦٩١	—	١٦٣	٧	١	—	٨٦٢
١٩٧٥	١١١٩	—	٣٧٣	١٩	—	—	١٥١١
١٩٧٦	١٩٤٦	—	٦٢٤	١٩	١	—	٢٥٩٠
١٩٧٧	١٨٥٧	—	٧٠٤	٣٧	٢	—	٢٦٠٠
١٩٧٨	١٦٨٤	٧٠٧	٣٧	٩٢	١	—	٢٥٢١
١٩٧٩	١٧٠٧	٧٨٤	—	٩١	—	—	٢٥٨٢
١٩٨٠	٣٣٠٩	١٧٠٠	٢٩	٥٥	١	٢٠٠	٥٢٩٤
١٩٨١	٤٩٦٨	١٢٨٣	٥	٤٧	—	١٩٢٨	٨٢٣١
١٩٨٢	١٠٤١	٣٣٣	١٥	٥٣	—	—	١٤٤٢
١٩٨٣	١٤٧٢	٥١٩	٢٤	٩٤	١	—	٢١١٠
١٩٨٤	٢٣٠٠	٤٢٠	١٩	٥١	—	—	٢٧٩٠
١٩٨٥	٢١٧١	٣٩٢	٤٨	٦١	—	—	٢٦٧٢
١٩٨٦	١٦٩٨	٣٢٦	١٩	٤٧	٤	—	٢٠٩٤
١٩٨٧	٢٥٤٠	٣٢٣	—	٤٤	٤	—	٢٩١١
١٩٨٨	٢٠١٢	٣٣٨	—	٦٦	٦	—	٢٤٢٢
١٩٨٩	٣٢٢٤	٥٢٠	—	٥٩	٣	—	٣٨٠٦
١٩٩٠	٢٠٦٤	٦٥٩	٢	٤٥٨	—	—	٣١٨٣
١٩٩١	١٦٨	٩	—	١٢	—	—	١٩٠
١٩٩٢	١٠٥	٢٨	—	٣٩	—	—	١٧٢
کۆی گشتی	٢٨٩١٩	٨٣٥١	٢٣٧١	١٤٣٦	٢٠	٢١٢٨	٥٣٢٣٥

باشماوەی : محمد عارف

مۆزەخانەی فۆلکلورو هونەری کوردی لە نیویۆرک ٠٠ اخەوە بۆ بازرگانی تابلۆکانم گەیشتنە ، پۆلۆنیا ، ایطالیا انگلترا ، المانیا ، سویسرا .

پ/ چ کاتێک حەز بەرەسم کردن دەکەی ؟

و/ کاتی دەست نیشان کراوم نییە ، هەر وەختێک ئارەزوو یەکی بەهێزم هەبوو رەسم دەکەم ، گەر رەسم نەکەم خەریکی وەرگێران دەبم لەرووسییەوە بۆ کوردی .

پ/ کام رەنگ ناتوانی لێی دەست بەردار بیت ؟

و/ هەر رەنگێک کەمافی دەربرینی ناوەروکی نیگارەکەم نەدا دەستم لێی بەردەبێ ، هەر رەنگێک کە بەرجەستەی رووداو بکات زۆر بەتوندی پشتی خۆمی پێ دەبەستم .

پ/ وا رێک کەوتووە تابلۆیەکت پێ تەواو نەبی ؟

و/ لەمۆسکۆ بووم (١٠) سکێچی (مەموزین) م دەست پێکرد و تاکو ئێستاش ئەم سکێچانەم تەواو نەکردووە .

ب/ لەشوێنێک تابلۆی لێ نەبێ هەست بەچی دەکەی ؟

و/ هەر شوێنێک ئەگەر هونەرو بەرهەمی ئەدەبی و مۆسیقای لێ نەبێ وەک بیابان دێتە بەرچاوم بەپێچەوانەش ئەگەر ئەم شتە نەسرانەی لێبێت وەک بەهەشت دێتە بەرچاوم .

پ/ تابلۆت بەخۆرایی داوە بەکەس ؟

و/ لەم بوارەدا زۆر بەخیلم ، بەلام جاروبار لەکاتێکی زۆر عاطفیدا تابلۆم پێشکەش کردووەو ئەمەش زۆرکەم رویداوە.

پ/ پێکەوە لەگەڵ (یاسمین خان) ی هاوسەرت رەسمتان کردووە ؟

و/ لەماڵەوە هەموویان خەریکی ئیشی هونەری خۆیانن هەر کەسە بەتەنیا، منداڵەکان مۆسیقا لێدەدەن و رەسم دەکەن بەلام لەگەڵ (یاسمین) دا رێک نەکەوتووە پێکەوە تابلۆیەک دروست بکەین

پ/ دوا بەرهەمی وەرگێردراوت بۆ کوردی چین ؟

و/ (٧) پەرتوکی هونەریم لەروسییەوە کردۆتە کوردی و ئامادەی چاپە .

زیدە سوپاس بۆ ئەم ئاخاوتنە خۆشەو بۆ رێزگرتنە بێ سنوورەکەت و بۆ دیتنی چەند تابلۆی تازەت .

منیش رێزم بۆ هەردووکتان زۆرە .. گەورەتان کردین .

باشماوەی : معاوفی کەرانی...

کانیان بەردەدا . باش چاوەئەک بەقاییم گازی دەکرد :

- وسو خدر کونەگورگی .

لەووررا گوتم : ـهو ..

- وەرە بگە کەرەکەت .

- ئەدی کورتانەکەی ؟

بەتوورەییەوە :

- وەرە بابە لەکۆرمانی کەوە ، کەری جەنابت کەینێ کورتانی پێوە بووە ؟ .

- بەخوا کورتانێکی نووش بور بەران وادیارە گەورەکەتان ئیتاجی پێیە .

ووشەگۆرکێ ..

ئاسۆیی

١- هاوینەهەوارێکی کوردستانە - سێ پیتی بابا گەورە - شارۆچکەیەکی کوردستانە (پ)

٢- وەکو یەکە - ئەندامێکی سەرکردایەتی شەهید (ح.س.ک) نۆتەیەکی مۆسیقایە (پ) - چۆنە (ب)

٣- دووپیتی وەرە - وەکویەکە - مانگێکی ساڵی کوردیە(پ)

٤- سەربانی (ت) ٥ـ . ٦ـ .

٧- شارۆچکەیەکی کوردستانە (پ) - وەکو یەکە - شوێنی بەیەک گەیشتنی دوو دڵدار

٨- جیایەکی کوردستانە - ناوی کورانە (پ) قەلایەکی کوردستانە .

٩- هەوا - دەریایەکە لەتورکیا - دژی شیرین (پ) وەکویەکە

١٠- هەوا - دوپیتی برا - گەنج (پ) - جۆرە ئۆتۆمۆبێلێکە - ناوی کچانە (پ)

١١- دوو پیتی یانە - راوچی بەکاری دێنی (پ) .

١٢- قارەمانێکی کوردە - وەکو یەکە .

١٣- سێ پیتی یانە - دووپیتی وەرە .

١٤- خۆشەویستی خەزال (پ) - خۆشەویستی خورشید(پ) گوندێکی نزیک هەولێرە (پ) - پەز (پ)

ستوونی

١- هاوینەهەوارێکی کوردستانە - نازناوی شاعیرێکە

٢- وەکویەکە - وەکویەکە

٣- بێدەنگ (پ) - خۆشەویستی بەعەرەبی - دووپیتی زاهیر لم (پ)

٤- دووپیتی سارد - بەرد (پ)

٥- دووپیتی وەرە - چوار پیتی لبنان

٦- دووپیتی نادر - دووپیتی کاوان - کوچ (پ)

٧- شاعیرێکی کوردە - وەکویەکە

٨- دووپیتی زەرد - وەکویەکە

٩- شاعیرێکی کوردە - چوار پیتی لەندەن

١٠- ناوێکی کچانە (پ)

١١- کوری برا - و - گەنج

١٢- زیر (پ) - چوار پیتی ساکار

١٣- وەکویەکە - یارییەکی کوردەوارییە (پ)

١٤- هونەرمەندێکی شانۆی کوردە (پ)

١٥- چوار پیتی ،هفهرین

١٦- تزم (پ) - دووپیتی رۆژدی - شین بوو (پ)

١٧- سەرلەشکری دووی (ی . ن . ک) (پ)

١٨- چوار پیتی بادەوە .

١٩- ناوی یەکەمی گۆرانی بێژێکی کوردە - خۆم (پ) گۆرانی بێژێکی سانی‌یە (پ)

تێبینی : (پ) = پێچەوانە (ت) = تێکەڵاو

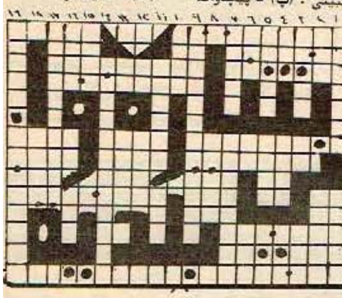

ئامادەکردنی / ناوکی شەهیداو ناوکی شەهیدا

ئاگاداری

هەرێمی کوردستانی عێراق
بەرێوەبەرایەتی شارەوانی هەولێر
خۆیەتی ٢٢٢٢
ژمارە
رۆژ ١٩٩٣/١/٢٦

بۆ/ خانم افراج بکر ایوب / م. تێبینی باسابی دائراوی کاتی لەوەزارەتی شارەوانی وگەشت وگوزار بەهۆی برایەکەی صدیق بکر ایوب پێوەر لەم بەرێوەبەرایەتیە .

ب/ ترساندن

پاش کۆتایی هاتنی بەسووی نەخۆشی پێدراووت لەرۆژی ١٩٩٣/١/٣ وە دەست بەکارنەکردنەوەت . ترساندن ئاراستە دەکەین دەست بەکار بکەیتەوە بۆماوەی (٧) رۆژ ئەگەر لەناو هەرێمی کوردستان و بۆماوەی (٣٠) رۆژ ئەگەر لەدەرەوەی هەرێمی . بەپێچەوانە کۆتایی بەرازەت دەهێنرێت بەپێی رێنمایی رازەی شارستانی ژمارە ٢٤ی ساڵی ١٩٦٠ چاکراو .

ئەندازیار
یاسین طە محمد
بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر

هەرێمی کوردستانی عێراق
بەرێوەبەرایەتی شارەوانی هەولێر
خۆیەتی
ژمارە ٦٧٦
بەروار ١٩٩٣/٢/٧

بۆ / بەرێز رەفیق نامق قادر فەرمانبەر بە ناونیشانی (شوفێر)
ب/ ترساندن

لەبەر لەکار دابرانت بەبێ هۆی دیاریکراو لەرۆژی ١٩٩٣/١/٢٣ ترساندنت ئاراستە دەکەین تا دەست بەکار بکەیەوە بۆماوەی (٧) رۆژ ئەگەر لەناو هەرێمی کوردستانی وە بۆماوەی (٣٠) رۆژ ئەگەر لەدەرەوەی هەرێمی کوردستانی بەپێچەوانەوە کۆتایی بەرازەت دەهێنرێت بەپێی برگەی (٢) و(٣) لەمادەی (٣٧) یاسایی رازەی شارستانی ژمارە (٢٤) ساڵی ١٩٦٠ و چاکردنی .

ئەندازیار
عبدالقهار عزیز علی
بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر

هەرێمی کوردستانی عێراق
بەرێوەبەرایەتی شارەوانی هەولێر
خۆیەتی
ژمارە ٣٩٦
رۆژ ١٩٩٣/١/٢٥

بۆ/ خسرۆ موسی فتاح / شیشکەر لەگەراجی چاککردنەوە
حمدامین حمد باپیر / پاکەوان لەبەشی یەکی شارەوانی
یونس صالح احمد / ئاژوەر لەبەشی یەکی شارەوانی

ب/ ترساندن

لەبەر لەکار دابرانتان بەبێ هۆی دیاریکراو ترساندنتان ئاراستە دەکەین کەدەست بەکار بکەنەوە لەماوەی (٧) رۆژ ئەگەر لەناو هەرێمن و بۆماوەی (٣٠) رۆژ ئەگەر لە دەرەوەی هەرێمن ، بەپێچەوانەوە کۆتایی بەرازەتان دەهێنرێت بەپێی رێنمایی رازەی شارستانی ژمارە٢٤ی ساڵی ١٩٦٠ چاککراو .

عبدالقهار عزیز علی
بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر

لە ئەرشیفی شارەوانیدا ...

خەلات

٥٦١ تصديق

شهادتنامەی هیئتی اختیاریەی محلەی سرای کە لە خصوصی حسن سلوکی (هاشم عبداللە) تنظیم کراوە مصدقە .

١٩٣٧/٩/١١

١٢٥ ٩٠٠
قرار

فلس

٥٦ پاکت غازی خصوصی عدد ١
٥ شخاطە عدد ٣
٢٠ پاکت جغارە کول فلاک عدد ١

٨١ مصاریفی انتخاب نواب لە اجتماع لە ناوی بەگویرەی تقریری کاتب و جابی حراسە کە مربوطە سرەوە بو درانی (٨١) هشتاویک فلس بە علی حسن خدیخ قیمتی جغارەو شخاطە کەبو صرف کرانی لە اجتماع انتخابی نواب لەناوی کراوەو لەمادە ٨ فصل٢ ادارەالعامە محسوب کرانی قرار درا .

١٩٣٧/٣/٨

پەراوێز : (هاشم عبداللە) ئەندازیارو کورد پەروەری هەولێر بوو ، هەتا پاش ١٩٧٠ لەدەرەوەی دەزگاکانی رەسمی ئیشی دەکردو دوایی رێکەوتنامەی ١١ی ئازار بە بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر دامەزرا. ماوەیەکی زۆر لە سجنەکانی بەعسیە فاشیەکان بووە، ئەندازیارێکی بەتواناو رابردوو پاک بوو ، دیارە ئەم بریارەی بۆچوونی بۆ تۆناخی ناوەندی بووە .

رێزلێنان و سوپاس

بەناوی فەرمانبەرو کرێکارەکانی شارەوانی رێزمان بۆ ئەندازیار کاک (یاسین تەها محەمەد) ئاراستە دەکەین بەبۆنەی کۆتایی هاتنی فەرمانی بەرێوەبەری بەرێوەبەرایەتی شارەوانی هەولێر و هەروەها پیرۆزبایی لە ئەندازیار کاک (عبدالقهار عزیز علی) بەبۆنەی دامەزراندنی بە بەرێوەبەری شارەوانیان و هیوامان وایە بتوانێ گەشە بەکاروفەرمانەکانی شارەوانی هەولێر بدات و بەڵێن دەدەین هەموو پێکەوە بۆ خزمەتی شارەکەمان دریغی نەکەین .

فەرمانبەروکرێکارەکانی
شارەوانی هەولێر

پۆزش :

ژمارەی رابردووی رۆژنامەکەمان بەهەڵە نووسرابوو (٣ و٤) لەراستیدا (٤و٥) بوو بۆیە ژمارەی ئەمجارەی (٦و٧) دەکات .

داوای لێبوردن دەکەین ..

محمد عارف

هونەرمەندی گەورەی شاری هەولێر :

باروودۆخی ژیان ناچاری کردوم بەشێک لە تابلۆکانم بفرۆشم

ئامادەکردنی : رەوشن مەحمودو باوکی کاژڤان

محمد عارف ، ماڵەکەی پێشانگایەکی گەورەیە، کتێبخانە یەکی فرە زمانە ، لاپەرەی کتێبەکانیشی وەکو تابلۆکانی لەهونەر دەدوێن ، هەر سووچی ژووریکی بە تابلۆیەک یان بە گەنجینەیەکی فۆلکلوری رازاوەتەوە، رۆژانە عاشقانی تابلۆکانی مێوانی دەبن و ئەویش زۆر بەناسکی و بەرێزەوە پێشوازی لەمێوانەکانی دەکات و یەکەیەکە تابلۆکانی پێ دەناسێنێ ، هەواری (محمد عارف) دوورە ، تابلۆکانی گەورەن ، فلچەکانی رەنگی سروشت دەدۆزنەوە، مامۆستایەو نوسەرەو هونەرمەندەو وەرگێرە .

لەگەرەکی (مەلایان) چووینە ماڵێ و گەرچی مێوانیشی هەبوو بەڵام توانیمان هەندێ کاتی زێرینی لێ وەرگرینو ئەم چەند پرسیارەمان وەڵام بداتەوە ، ئەم هونەرمەندە گەورە لەکاتی ئاخاوتنماندا ئەوەندە بەرێز بوو وەک قوتابیەکو لەسەرخۆ وەڵامی دەداینەوە .

پ/ چۆن دەست پێ بکەین .. ؟

و/ سەرەتا راوەستن با یەکو چاتان بۆ ئامادەبکەم . (پاش چا خواردنەوە کەوتینە ئاخاوتن ، ئێمە پرسیارمان دەکرد ئەویش وەڵامی ئامادەبوو) .

پ/ شاری هەولێر دیمەنی وات پێ نیشان دەدا بۆ ئەوەی زیاتر شتی نوێ دروست بکەیت ؟

و/ لەراستیدا شارێکی هەرە کۆن و دێرینی وەک شاری هەولێری خۆشەویستم ، وەک کانیەکی سروشتی نەمرە بۆ ئیلهام وەرگرتن . لەبەرئەوەی کە بەچا وی خۆشەویستیەوە سەیری ئەم شارە دەکەم بۆیە شتی تازەی لێ دەدۆزمەوە.

پ/ مخمور ، رواندوز ، کۆیە ، هەولێر ، مۆسکۆ ، بەغدا لەکام شوێندا زیاتر داهێنانی هونەری تۆی لێ بووە ؟

و/ لەهەر شوێنیک جۆرە داهێنانێک هەیە، بەڵام دووری لە نیشتمان لەوانەیە بەپلەی داهێنان بەتەوژمتر بکات لەبەر هەستی غەریبی ، بەڵام مۆرکی ئەم داهێنانە لەلای من زیاتر سیمای تراژیدی هەڵگرتبوو بەپێچەوانەی باردوخی ئێستا کە لەناو جەرگەی کوردستان دەژیم چونکە من (٢٥) ساڵ دووربووم . ئەم داهێنانە (لەوانەیە مافی ئەوەم نەبێ کە پێی بڵێم داهێنانە چونکە ئەمە بینەران بریاری لەسەر دەدەن) زیاتر مۆرکی گەش بینی هەڵگرتووە .

پ/ تۆ بەهونەرمەندێکی ناسک ناسراویت ، بۆ تابلۆیە دوورەکانت لەنیشتمان ناگرییێت ؟

و/ باروودۆخی ژیان ناچاری کردم بەشێک لەتابلۆکانم بفرۆشم . لەگەڵ ئەوەی ژمارەیەکیان بۆ گەلەریو مۆزەخانەکانی جیهانی دەچن ، یاخود ئەو کوردانەی کە دوورە وڵاتن بەراستی زۆر غەمگینم بۆ ئەوشتە حەزم دەکرد تابلۆکان لەلایەن وەزارەتەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان پارێزگاری کرابان یاخود لەمۆزەخانەیەکی ناو کوردستان هەڵگیرابان .

پ/ قەت وارێک نەکەوتووە ئەوەی تابلۆکانت دەکڕێ لات ناخۆش بووبێت بۆ ئەو بێ .. ؟

و/ لەراستیدا لەبەختەوەری خۆم ئەم شتە روی نەداوە چونکە ئەوەی رای لەنیگارەکانم نەبێ روو لە ستۆدیۆیەکەم ناکات .

پ/ ئەدریسی تەواوی ئەوکەسانە تۆمار دەکەی ئەوانەی تابلۆکانت دەکرن ؟

و/ تاماوەیەکی زۆر ئەدریسەکانم تۆمار دەکردو سلایدی نیگارەکانم وەردەگرت ، جاروباریش دریغیمو کەمتەرخەمی دەکەم .

پ/ تابلۆکانت سنووری چەند وڵاتیان بەزاندووە ؟

و/ لەچەند مۆزەخانەیەکی ئەوروپی چەند تابلۆیەکم هەیە وەک موزەخانەی هونەری رۆژهەلاتی لەمۆسکۆ ، هەروەها

● بۆلا ٧●

خانەی رنیوار

شوان پەنچەرچی ، بەندێک کتابی رەسمی پێبوو گازاندەی دەکرد، لەمێژە چەند سەیارەی بەشی(خدمات) ی شارەوانی بەخۆرایی پەنچەر دەکات و شارەوانی بەنوسراوی ژمارە ٩٢٠٩ لە١٩٩١/١٢/٣٠ سوپاسیان ئاراستە کردوە. ئێستاش ئەرزی لەمنطقەی صناعی نەدراوەتێ .

رەنگە دەستەی بەرزی دابەشکردنی ئەرزی صناعەی شارەوانی پێیان وتبێ :

چاکە بکەو بیدە بەئاوا

شارەوانی نەزانێ ، لەلای خوا نوسراوە .

شارەوانی هەولێر ماوەیەک بەر لەئێستا ئاگادارنیمو بەژمارە نازانم بەڵام مسۆگەرمو سوێندیش دەخۆم سەدان - پارچە زەوی بەسەر هەندێ خەڵکی سەر رووت و ئەفەندیو هەندێ خەریجی صناعەو هندسە دابەشکرد . رەنگە ئەوانەی ئەرزیان وەرگرتووە بچنە صناعە (ناو فیتەران) وابزانن ئەو فیتەرانە لەمەریخەوە هاتبن ، چونکە زۆریای نەک فیتەر نین هەر رێگای صناعەش پێ نازانن ..!!

سۆراخ بەسۆراخ گوایە نقابەی میکانیک بەئاسانی لەبەر خاتری (اشتراکات) ی هەویە بەهەمووکەس دەدەنو لیژنەی تاقیکردنەوەی سەر بەدائیرەی (کار) یان (بیئە) نازانم سێ چوار کەس اختباریان دەکردن ئەوان مەسئولن ، گوایە منداڵی (١١) ساڵانیان ناجیح کردیەو خەڵکی وایان کردیتە (فۆرمان) بەس لەفیتەری نازانن ..!!

گوایە شارەوانی هیچی بەدەست نەبووەو بریاری جێ بە جێ کردووەو حەدیان نەبووە تەداخلی ئیشیان بکەن و زۆر قانوونی بووینە ، ئەوان (ئاگایان لەعومری بێ زەوار نیە) بەستەزمان تازە ددانیان هاتیە .

خاڵو وازبێنە، با لەخەڵکەکە هەڵنەوەشێتەوە خەڵکێکی زۆر ئەرزەکانیان بە (١٥ ـ ٢٠) هەزار دیناری ئەسلی فرۆشتیە .. ئێ توخوا لەم وەزعە خراپەی شارەوانی خۆیان بیانفرۆشتبایە باشتر نەبوو ، ئەوان مەتریان بەسێ دینار داوەو خەڵکەکەش بەسەد دیناریان داوە .. بۆ .. !! ؟

ئەوجا لەهەمووی خۆشتر کابرایەک چووە عەردەکەی تۆ کردیە .. دەترسێم شارەوانی ئەمجارە ئیفرازی بکاتەوە دیسان تەوزیعی بکاتەوەو خەلکەکەش دەستیان بەربێت .

ئێمەش بەکاک شوان دەڵێین هەرچاک بوو وەرتنەگرت ..

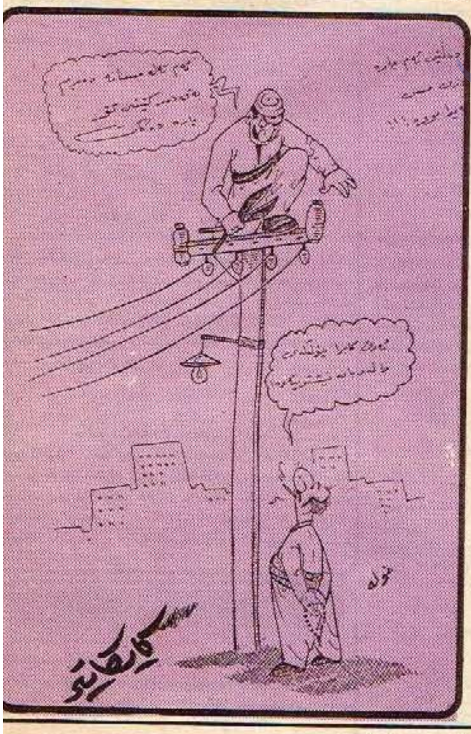

یادی رۆژانی رابردوو لە وێنەیێکدا ..

زیاتر لەچلوپێنج ساڵ بەسەر تەمەنی ئەم وێنەیە تێپەریوە ، لەئەلبومی یادگاری ئەرشیف و نامەخانەی مارف خەزنەدار لەمەلبەندی رووناکی لە هەولێر پارێزراوە .

وێنەکە لەراستەوە بۆچەپ مارف خەزنەدار و ئەنوەر محەمەد ئەمین دزەیی و سالم حەیدەری پیشان دەدا . لە رۆژی سێشەمووی ٢٨ی تشرینی یەکەمی ١٩٤٧لەباخچەکانی یانەی فەرمانبەرانی کەرکوک گیراوە. ئەوەی شایانی باسە لەم رووەوە ئەوەیە کە مارف خەزنەدار لەوکاتەدا قوتابی پۆلی چوارەمی ئامادەیی بەشی ئەدەبی بوو لە کەرکوک ئەنوەرو سالمیش تازە دەرچووی ئامادەیی بوون ، لەگەشتی ئەوێ ئەم سێ قوتابیەی هاورێی یەکتری گەیشتبونەیەنەک لەدواییدا هەرسێکیان خوێندنی بەرزیان (دکتورا) تەواو کرد لەئەدەب و پزیشکی و کشتوکاڵ دا .

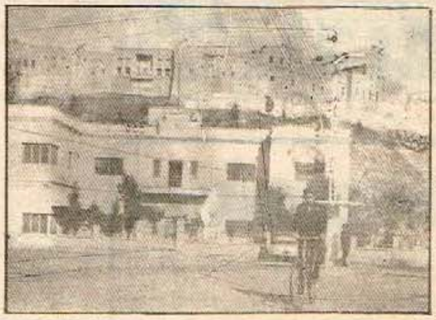

وێنەیەک لە رابردووی نزیکدا ..

وینەیەکی شاری هەولێرە ، مێژووی ١٩٥٩ شوێن بینایەی شارەوانی هەولێری جاران ، شوێنی راوەستانی پۆلیسی هاتوچوو لایەکی قەلات و بێ دەنگی و کەمی هاتوچۆی شەقامی سەرەکی شاری هەولێر دەگەینێ ..

لەئەرشیفی (طارق ابراهیم شریف)

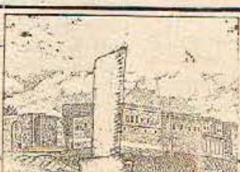

هەولێر ، رۆژنامەی شارەوانی هەولێر
هەر «١٥»رۆژ جارێک دەردەچێت
سەرۆکی نووسین : عبدالقهار عزیز علی
سکرتێری نووسین : شێرزاد هەینی
ناونیشان : هەولێر ـ بەرێوەبەرایەتی شارەوانی هەولێر
ت : ٢٣٤٤٦ بەدالە
٢٢٩٦٠ بەرێوەبردن
٢٨٣٤٠ سەرۆکی نووسین
هەولێر